

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

## Diplomová práce

Bc. Denisa Rychová

**Výtvarné aktivity inspirované regionální tematikou Prosečska**

Olomouc 2020

vedoucí práce: doc. Mgr. Petra Šobánková, Ph.D.

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 20.5.2020

.....

Denisa Rychová

## **Poděkování**

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Mgr. Petře Šobáňové, Ph.D. za cenné rady, ochotu, vstřícný přístup a odborné vedení při přípravě a realizaci této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat vedení a učitelům Základní školy v Proseči, kteří mi umožnili didaktickou část práce částečně realizovat. Velké poděkování patří také mé rodině, zejména mé mamince, Aleně Rychové, za podporu nejen při psaní této práce, ale po dobu celého studia.

## OBSAH

Úvod.....	5
Teoretická část .....	6
1. Definice pojmů.....	7
2. Zhodnocení literárních zdrojů .....	9
3. Současná výuka výtvarné výchovy na 2. stupni základní školy.....	11
3.1 Možnosti začlenění tematiky regionu v rámci RVP ZV .....	14
4. Formy soudobého zprostředkování regionálního kulturního dědictví.....	20
4.1 Muzea a galerie .....	20
4.2 Školy a další instituce.....	23
5. Tematika regionu a místa v současném umění.....	26
6. Prosečsko.....	29
6.1 Významné kulturní a historické památky regionu Prosečska.....	30
6.2 Významné osobnosti prosečského regionu .....	34
6.3 Nabídka kulturních aktivit v Proseči a okolí .....	38
Didaktická část .....	40
7. Charakteristika ZŠ Proseč .....	41
8. Výuka výtvarné výchovy na ZŠ Proseč .....	42
9. Charakteristika tříd.....	43
10. Výtvarné aktivity.....	45
10.1 Co pro tebe znamená Prosečsko? .....	45
10.2 Proseč v komiksu .....	48
10.3 Proseč pod drobnohledem .....	52
10.4 Proseč otvírá novou galerii.....	55
10.5 Nová architektura Proseče.....	58
10.6 Prosečský šperk.....	64
10.7 Prosečský deník – co nového se u nás událo.....	67
10.8 Prosečský profil.....	70
10.9 Inkognito .....	72
10.10 Za poznáním svatého Mikuláše.....	75
10.11 Za tajemstvím prosečského dýmkařství .....	79
10.12 Sdílím, sdílíš, sdílíme aneb Prosečsko na Instagramu.....	85
11. Evaluace projektu.....	88
Závěr .....	89
Seznam zkratk: .....	90
Seznam obrázků: .....	91
Použité zdroje:.....	92

## Úvod

*„...prostory, v nichž se život odehrává, jsou místy v pravém slova smyslu. Místo je prostor, který má jasně určený charakter.<sup>1</sup>*

Místo, kde žijeme, nás ovlivňuje v mnohých stránkách naší osobnosti. Je spojené s naším vnímáním, myšlením, chováním, jednáním, zkrátka nás ovlivňuje více, než si sami uvědomujeme. Ovlivňují nás místa s charakterem nám příjemným i nepříjemným. Příjemná místa v nás vyvolávají pocity klidu, pohody, bezpečí, rádi je často navštěvujeme, ztotožňujeme se s nimi. Toto ovšem neplatí u míst nám nepříjemným, kde k těmto pocitům a navázání kontaktu nedochází. Vztah k prostředí částečně ovlivňuje to, jak dané místo hodnotíme a vnímáme. Každý z nás je individuální osobností, a proto je také vnímání místa, prostředí, regionu individuální.<sup>2</sup> *„Vnímání a prožívání životního prostředí, jeho psychologická interpretace, je velmi důležité, protože tímto složitým psychologickým procesem vnášíme smysl do světa kolem nás, zvýznamňujeme svůj životní prostor, participujeme na různých formách společenského dění, stabilizujeme své mezilidské vztahy, vytváříme tím i nekomický vztah k prostředí a vybíráme si prostor pro rekreaci tělesnou a duševní.“<sup>3</sup>*

Místo, ve kterém žijeme, můžeme označit regionem. Tato diplomová práce se zabývá začleněním tematiky prosečského regionu do výuky výtvarné výchovy na 2. stupni ZŠ. Proseč je městečko, které i přes svoji malou velikost nabízí mnoho hodnotných kulturních i přírodních památek. Nenachází se zde instituce, jež by aktivně organizovala a zprostředkovala dědictví regionu pro místní školu. Cílem této práce bylo navržení a realizace výtvarného projektu a dílčích výtvarných aktivit inspirovaných zejména kulturně historickým dědictvím Prosečska, významnými osobnostmi a tradicemi regionu a skrze ně žákům zprostředkovat regionální kulturní dědictví a podpořit u nich budování kladného vztahu k rodnému místu.

V teoretické části práce jsou přiblíženy současné podoby edukace výtvarné výchovy na 2. stupni základní školy, formy zprostředkování regionálního kulturního dědictví a charakteristika regionu, který se stal hlavní inspirací dílčích výtvarných aktivit didaktické části práce. Část výtvarných aktivit byla realizována na místní základní škole.

---

<sup>1</sup> NORBERG-SCHULZ, Christian, Petr KRATOCHVÍL a Pavel HALÍK. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. Praha: Dokořán, 2010. s. 5. ISBN 978-80-7363-303-5. s. 5.

<sup>2</sup> Srov. ČERNOUŠEK, Michal. *Psychologie životního prostředí*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-550-5. s. 22.

<sup>3</sup> Tamtéž. s. 22.

## **Teoretická část**

V teoretické části práce budou nejprve vysvětleny základní pojmy týkající se této práce. Následovat bude zhodnocení literárních zdrojů. Dále bude přiblížena současná podoba výtvarné edukace žáků na 2. stupni základních škol, formy zprostředkování regionálního kulturního dědictví, tematika regionu a místa v současném umění, soupis a historie regionálních památek, významných míst a osobností prosečského regionu.

# 1. Definice pojmů

Pro správné porozumění textu je potřeba nejprve vysvětlit pojmy, které jsou v této diplomové práci frekventované. Za *region* je obecně považováno nějaké místo nebo oblast, ve které žijeme. Každé místo, území je něčím specifické, je pro něj něco charakteristické. Jiří Kraus v *Novém akademickém slovníku cizích slov* popisuje region jako „geopoliticky vymezenou oblast, kraj, území.“<sup>4</sup> Podle Ireny Bukačové mikroregiony „spojují obce v sousedních okresech či krajích, ignorují správní a organizační jednotky a bez ohledu na teritoriální hranice vytvářejí nová spojení.“<sup>5</sup> Autorka dále charakterizuje dva podstatné rysy mikroregionu. Prvním z nich jsou společenské vazby, spojení sil a prostředků. Druhým rysem je vymezení velikosti teritoria regionu dané katastrálním územím obcí.<sup>6</sup> *Český etymologický slovník* vymezuje termín region jako směr, hranice, kraj, země. Rejzek ve svém slovníku také uvádí, že pojem region je utvořen od slova *regere* ve významu řídit, spravovat, ovládat.<sup>7</sup> Z výše zmíněných definic lze tedy vyvodit, že regionem je myšleno katastrálně vymezené území o určité velikosti spojující obce, jehož komunita má mezi sebou společenské vazby.

Stejně jako rodinné dědictví se předává z generace na generaci, je tomu tak i u *regionálního kulturního dědictví*. Všeobecná deklarace UNESCO charakterizuje kulturu jako: „soubor charakteristických duchovních, materiálních, intelektuálních a emocionálních rysů společnosti nebo sociální skupiny, a kromě umění a literatury zahrnuje také životní styl, způsoby společného života, hodnotové systémy, tradice a víry.“<sup>8</sup> Pro Jiřího Patočku je kultura souhrnem „všech materiálních a duchovních statků a hodnot, které byly vytvořeny v celé historii lidstva.“<sup>9</sup> Regionální kulturní dědictví lze tedy chápat jako hmotné i nehmotné artefakty, které jsou svojí hodnotou významné pro současnou kulturu určitého regionu. Lze sem zařadit vizuální, literární i hudební díla osobností žijících v daném regionu, či díla regionem inspirovaná.

*Projekt* lze chápat jako výukovou metodu zvyšující motivaci žáků a podporující jejich kooperaci. Výtvarné projekty charakterizuje Petr Exler jako „rozsáhlejší celky s promyšlenou

---

<sup>4</sup> KRAUS, Jiří a Ústav pro jazyk český (Akademie věd ČR). *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1351-2. s. 688.

<sup>5</sup> BUKAČOVÁ, I. Zdroje a funkce identity regionálních společenství na prahu 3. tisíciletí. In: BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená: [přůvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-86213-28-5. s. 114.

<sup>6</sup> Srov. tamtéž. s. 115.

<sup>7</sup> Srov. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3. s. 532.

<sup>8</sup> [http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL\\_ID=13179&URL\\_DO=DO\\_TOPIC&URL\\_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html)

<sup>9</sup> PATOČKA, Jiří a Eva HEŘMANOVÁ. *Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-347-8. s. 10.

*stavbou úloh a vyznačující se náročnějším myšlenkovým obsahem a tvůrčím přístupem pedagoga a žáků.*<sup>10</sup> Exlerova definice se shoduje s popisem výtvarného projektu Věry Roeselové, která též uvádí jako charakteristickou vlastnost projektu složitější úlohy náročné na myšlení.<sup>11</sup> V současnosti lze vnímat projekt z hlediska různých rovin. Petra Šobánková uvádí čtyři roviny projektu:

1. *„projekt jako integrace různých témat (mezioborově zaměřený a integrující uměle izolované vzdělávací obory ve škole);*
2. *projekt jako specifický způsob strukturace vzdělávacího obsahu (směřující k hlubšímu ponoru do určitého problému a integrující různé pohledy na dané téma);*
3. *projekt jako sled praktických činností vedoucích k výsledkům v podobě výtvarného, dramatického neb slovesného produktu;*
4. *projekt jako řešení praktického problému života (žáci se učí řešit reálné problémy, např. jak vydávat školní časopis, ...).“<sup>12</sup>*

V této diplomové práci je využita první varianta projektu, jedná se o mezioborově zaměřený projekt tvořený výtvarnými aktivitami spojenými s tématem prosečského regionu.

---

<sup>10</sup> EXLER, Petr. *Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4620-2. s. 17.

<sup>11</sup> Srov. ROESELLOVÁ, Věra a Robert JEŽDÍK. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8. s. 33.

<sup>12</sup> ŠOBÁŇOVÁ P. *Ke kořenům projektové metody ve výtvarné výchově: analogie mezi reformními snahami amerických pragmatistů a vývojem výtvarné výchovy*. In: STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana, Petra ŠOBÁŇOVÁ, Timotej BLAŽEK, Jana MUSILOVÁ, Jiří SOSNA a Lucie TIKALOVÁ. *Téma - akce - výpověď: projektová metoda ve výtvarné výchově*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4506-9. s. 13.



## 2. Zhodnocení literárních zdrojů

Diplomová práce využívá zdroje literární i elektronické. Zdroje lze rozdělit do několika okruhů. Do prvního okruhu spadají literární zdroje, ze kterých je čerpána problematika současné výuky výtvarné výchovy na 2. stupni. Druhý okruh zaujímá literatura zaměřená na formy soudobého zprostředkování regionálního kulturního dědictví. Třetí okruh se věnuje Prosečsku, jeho historii, současné podobě města a okolí, významným rodákům a regionálním osobnostem spjatých s tímto místem.

Podobami výuky výtvarné výchovy se zabývá mnoho publikací. V diplomové práci byla využita publikace *Téma – akce – výpověď: projektová metoda ve výtvarné výchově* (2015) od kolektivu autorů: Hana Stehlíková Babyrádová, Petra Šobáňová, Timotej Blažek, Jana Musilová, Jiří Sosna a Lucie Tikalová. Kniha pojednává o využití projektové metody ve výtvarné výchově a nabízí ukázkou projektů na různá témata. Projektovou metodou se dále zabývá literární dílo Petra Exlera – *Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy* (2015) a publikace Věry Roeselové, *Řady a projekty ve výtvarné výchově* (1997), ve které také nalezneme inspiraci v nabízených ukázkách projektů. Projektováním výuky, komunikací, motivací a hodnocením se zabývá *Metodika výuky výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe* (2010) od autorů Dáši Lasotové a Radima Bejlovce. Téma muzejní a galerijní animace bylo čerpáno ze dvou publikací: *Muzejní edukace* (2012) od Petry Šobáňové a *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách* (1998) od Radka Horáčka. Ze sborníku prací s názvem *Rámcový vzdělávací program a výtvarná výchova Sympozium ČS INSEA* (2004) od editorky Vladimíry Zikmundové byl v této diplomové práci využit její příspěvek věnující se novým médiím. Tato tematika je také obsažena ve sborníku *Výtvarná výchova ve světě současného umění a technologií I: využití ICT a dalších nových přístupů ve výtvarné výchově* (2012), který editovaly Hana Myslivečková a Veronika Jurečková Mališová. Z názvu je patrné, že příspěvky ve sborníku spojuje téma digitálních technologií. Sborník *Veřejnost a kouzlo vizuality: rozvoj teoretických základů výtvarné výchovy a otázky kulturního vzdělávání* (2008) editovaný Radkem Horáčkem a Janem Zálešákem obsahuje příspěvky vztahující se zejména k novým médiím. V publikaci *Mezi viděním a věděním: sborník kolokvia doktorského studia oboru Výtvarná výchova* (2009), jejímž hlavním editorem je Hana Babyrádová, nalezneme články věnující se jednak novým médiím, edukačním programům, tak i článkům zabývajících se tvořivostí či kognitivní funkcí umění.

Důležitým zdrojem informací se stal také dokument Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2005).

Pouze tématu zprostředkování kulturního dědictví se věnuje málo publikací. Většinu informací o tomto způsobu výuky nalezneme v článcích odborných periodik či výše zmíněných sbornících. Propojení muzea a regionálního kulturního dědictví nalezneme v publikaci *Brána muzea otevřená* (2003), kterou editovala Alexandra Brabcová. Rigorózní práce *Tlak na zkvalitnění výuky architektury a její postavení v rámci výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol* (2011) od Markéty Pražanové přibližuje důležitost zařazení architektury do výuky výtvarné výchovy. O zprostředkování regionálního kulturního dědictví se také zmiňují Helena Hazuková a Pavel Šamšula ve své publikaci *Didaktika výtvarné výchovy II*.

Ačkoli není region Prosečska veliký, nachází se v něm mnoho kulturních a historických památek a jsou s ním spjaty i významné osobnosti. O historii města Proseče, jeho památkách a osobnostech neexistuje velké množství publikací. Ucelený pohled na Prosečsko podává kniha *Proseč u Skutče: 650 let od první písemné zmínky o Proseči* (1999). Byla vytvořena kolektivem regionálních občanů. Kniha čerpá převážně z místních kronik, regionálních sborníků a literárních děl tamních rodáků. Sjednocuje informace o prosečské minulosti, řemeslech současných i zaniklých, významných osobnostech Prosečska, literárních soutěží Proseč Terézy Novákové a Malá Proseč Terézy Novákové, katolické i evangelické farnosti, místních spolcích apod. Další publikace věnující se Prosečsku se jmenuje *Moje Proseč a Thomas Mann* (2002). Napsal ji prosečský rodák Václav Vojtěch Tošovský spolu s Marií Rút Křížkovou. V první části knihy autoři popisují Proseč z historického i osobního hlediska, druhá část je věnována Thomasu Mannovi. Další informace se dále dozvídáme v literatuře, která sjednocuje více regionů či měst a obcí najednou, např. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (2004) od Karla Kuči, *Chráněná území ČR, IV: Pardubicko* (2002) od autorů Heleny Faltysové a Františka Bárty či kniha *Mikroregiony Pardubického kraje 2004* (2004) napsaná Veronikou Laškovou a Evženem Báchorem ve spolupráci s Pardubickým krajem. Publikaci pojednávající o osobnostech, včetně těch z Prosečského regionu, napsal Pavel Kobertič pod názvem *Osobnosti Chrudimska* (2002).

### 3. Současná výuka výtvarné výchovy na 2. stupni základní školy

Těžištěm diplomové práce jsou výtvarné aktivity, které budou realizovány na 2. stupni základní školy, proto je důležité si přiblížit podobu současné výuky výtvarné výchovy na daném stupni.

Výuka výtvarné výchovy, stejně jako ostatních vyučovacích předmětů, musí probíhat v souladu s kurikulárními dokumenty. V tomto případě se jedná o Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. Pojetí oboru výtvarné výchovy nabízí pedagogovi určitou volnost při tvorbě osnov školního vzdělávacího programu i výběru tvůrčích činností, postupů, metod, technologií, forem a metod práce. V RVP ZV je obsah učiva výtvarné výchovy rozčleněn do tří obsahových domén: rozvíjení smyslové citlivosti, uplatňování subjektivity a ověřování komunikačních účinků.<sup>13</sup>

Způsob realizace vyučovacích hodin výtvarné výchovy záleží na osobnosti pedagoga, jeho zkušenostech a preferencích. Úkolem učitele je rozplánovat učivo učebních osnov do tematických plánů, podle kterých poté tvoří zadání jednotlivých vyučovacích hodin.

Lasotová a Bejlovec rozdělují vyučovací hodiny výtvarné výchovy podle dominance činnosti do čtyř druhů hodin:

1. *Hodina s těžištěm ve výtvarné produkci* – v rámci této vyučovací jednotky se žáci vyjadřují k určitému tématu pomocí vizuálně obrazných prostředků a zkoumají jejich vyjadřovací možnosti. Své uplatnění zde nachází zejména výtvarné etudy, hry a experimenty)
2. *Hodina s těžištěm v recepci vizuálně obrazného vyjádření a také jiné vizuálně vnímatelné skutečnosti (přírody)* – žáci v takto zvolené vyučovací hodině pracují s vizuálně obrazným vyjádřením. Během práce dochází k procesům vnímání, dekodování, analýze, reflektování. Tyto činnosti jsou zakončené interpretací verbální či nonverbální (např. parafrází, dramatizací apod.)
3. *Hodina s těžištěm v komunikaci* – za objekt komunikace považujeme vizuálně obrazné zobrazení uměleckého či mimouměleckého charakteru, artefakt, situaci

---

<sup>13</sup> PASTOROVÁ, M. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura. *Metodický portál RVP - Modul Články* [online]. [cit. 30.03.2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/43/POJETI-VYTVARNE-VYCHOVY-V-RAMCI-VZDELAVACI-OBLASTI-UMENI-A-KULTURA.htm/>

a jiné skutečnosti, u kterých dochází k vytvoření vztahu s osobní zkušeností. V této hodině má své místo i znaková analýza, interpretace děl a kontextualizace.

4. *Hodina kombinovaná* – při kombinované hodině žáci diskutují o tématu a možnostech jeho řešení, realizují ho vizuálně obraznými prostředky, vedou rozhovory o vzniklých artefaktech a hledají souvislosti v uměleckém světě.<sup>14</sup>

Ve výuce výtvarné výchovy se velmi často uplatňuje projektová metoda, která nabízí hlubší poznání a zpracování určitého tématu, rozvíjí samostatnost a tvořivost žáků při řešení jednotlivých problémů. Žáci mají práci rozdělenou do více vyučovacích hodin, které spojuje dané téma, využívají různé výtvarné postupy. Projektová metoda využívaná ve výtvarné výchově se liší od původně zamýšlené projektové metody pragmatistů Deweye či Kilpatricka, kterou by měly charakterizovat následující vlastnosti: praktický dosah projektu, jasně daný účel práce a oceněný zdařilý výsledek tvorby žáků. Zmínění autoři také kladou primární důraz na aktivitu žáků, kdežto ve výtvarné výchově se jedná hlavně o činnost učitele.<sup>15</sup> Podle Šobáňové jsou výtvarné projekty „*způsobem strukturace obsahu a ‚autorským‘ přístupem k němu*“.<sup>16</sup> Zároveň v nich jde „*o nastolování nevšedních, hlubších otázek, jiných než řešíme v praktickém životě*“.<sup>17</sup> Projektová metoda může být ve výtvarné výchově realizována v podobě výše zmíněného výtvarného projektu nebo v podobě výtvarné řady. Metodika výtvarné řady je jednodušší než u výtvarného projektu. Jednotlivé celky řady rozvíjející taktéž stejné téma jsou kratší a srozumitelnější a logicky na sebe navazují.<sup>18</sup> Projektové vyučování hodnotí učitelé kladně i záporně. Roeslová se v publikaci *Řady a projekty ve výtvarné výchově* zabývá polemikou nad touto metodou. Zmiňuje zde nejčastější obavy učitelů, na které vzápětí podává vysvětlení či řešení možného problému. Z obav učitelů lze například uvést nezáměr dětí o tvorbu výtvarných projektů či řad, který vysvětluje nízkou kreativitou učitele či nezvyk žáků na tuto metodu.<sup>19</sup>

---

<sup>14</sup> Srov. LASOTOVÁ, Dáša a Radim BEJLOVEC. *Metodika výuky výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-892-9. s. 17-18.

<sup>15</sup> Srov. ŠOBÁŇOVÁ P. *Uplatnění projektové metody ve výtvarné výchově*. In: STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana, Petra ŠOBÁŇOVÁ, Timotej BLAŽEK, Jana MUSILOVÁ, Jiří SOSNA a Lucie TIKALOVÁ. *Téma - akce - výpověď: projektová metoda ve výtvarné výchově*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4506-9. s. 44

<sup>16</sup> Tamtéž. s. 44.

<sup>17</sup> Tamtéž. s. 46.

<sup>18</sup> Srov. EXLER, Petr. *Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4620-2. s. 17-18.

<sup>19</sup> Srov. ROESELVÁ, Věra a Robert JEŽDÍK. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8. s. 36.

Výuka výtvarné výchovy nemusí probíhat pouze ve školní budově. Učitelé mohou výuku realizovat i mimo ni, například v přírodě či v jiných vzdělávacích institucích. Mezi vzdělávací instituce můžeme zařadit muzea a galerie, které pro žáky všech stupňů škol nabízejí edukační programy na stálé či krátkodobé výstavy a expozice. Učitelé vyhledávají především edukační programy, které jsou v souladu se školním vzdělávacím programem.<sup>20</sup> Edukační programy mohou mít různou formu. Jedná se například o prohlídky s průvodcem, besedy, animace, ateliéry a workshopy či zvláštní programy, které se využívají výjimečně (dny otevřených dveří, dny umění, dětské narozeniny v muzeu apod.)<sup>21</sup> Pedagogové v muzejní edukaci vnímají jako didaktický prostředek edukace. Muzea jsou u pedagogů oblíbená především pro jejich sbírkové artefakty, které jsou nejčastěji originálem.<sup>22</sup>

Trendem, který se neobjevuje pouze v předmětu výtvarné výchovy, jsou nová média. Nová média lze chápat jako „*média, která pracují na bázi digitálních technologií.*“<sup>23</sup> V současném světě jsou nové digitální technologie všudypřítomné, setkáváme se s nimi dennodenně téměř ve všech činnostech. Digitální technologie vytváří obrazy, které s žáky mohou manipulovat vědomě i nevědomě. Zikmundová uvádí, že „*úspěšná výchova pak musí vést ke schopnosti analyzovat a dekonstruovat znaky a obrazy s mnohostí jejich významu.*“<sup>24</sup> Žáci by se měli naučit s digitálními technologiemi efektivně pracovat, aby se nestali pouze konzumenty vizuálního sdělení. „*Obohacení výuky VV o multimediální prostředky úzce souvisí s novým smyslem VV jakožto svébytného předmětu s jedinečným poznávacím a komunikačním obsahem. Většina z nich se současně dotýká průřezových témat RVP, především Mediální výchovy a Osobnostní a sociální výchovy.*“<sup>25</sup> Vývoj nových médií probíhá neustále a záleží na pedagogovi, jak tuto technologii využije. Kromě klasických výtvarných vyjadřovacích prostředků – kresby, malby, grafiky a prostorové tvorby, by měl učitel do výuky zařadit i práci

---

<sup>20</sup> Srov. ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3003-4. s. 49.

<sup>21</sup> Srov. HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7. s. 71.

<sup>22</sup> Srov. ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3003-4. s. 50.

<sup>23</sup> ZIKMUNDOVÁ, V. *Nová média a jejich principy v kontextu transformace výukového prostředí předmětu výtvarná výchova*. In: ZIKMUNDOVÁ, Vladimíra, ed. *Rámcový vzdělávací program a výtvarná výchova Symposium ČS INSEA*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004. ISBN 80-7043-504-6. s. 52.

<sup>24</sup> ZIKMUNDOVÁ, V. *Výtvarná výchova – mezi intimním a veřejným*. In: HORÁČEK, Radek a Jan ZÁLEŠÁK, ed. *Veřejnost a kouzlo vizuality: rozvoj teoretických základů výtvarné výchovy a otázky kulturního vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4722-8. s. 193.

<sup>25</sup> Švrček, O. *Nová média – užitečný nástroj pro výuku výtvarné výchovy*. In: STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana, ed. *Mezi viděním a věděním: Between seeing and knowing: sborník kolokvia doktorského studia oboru Výtvarná výchova pořádaného 9.9.2009 na Katedře výtvarné kultury PF UJEP v Ústí nad Labem*. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2009. ISBN 978-80-7414-152-2. s. 94.

s novými médii, čímž žákům nabídne nové cesty hledání tvůrčího vyjádření. Babyrádová doporučuje tvořit projekty, ve kterých dochází k prolínání klasických a nových médií a kladou si za cíl obohacení principu tzv. celostního vnímání a vyjadřování za pomoci experimentálních postupů.<sup>26</sup> Využití moderních technologií, zejména internetu, nabízí učitelé využití i v rámci teoreticky zaměřených vyučovacích jednotek. Pedagog může internet využít jako zdroj inspirace, motivace či zprostředkování umění žákům. Šobáňová zmiňuje zejména využití digitalizace a virtuálních prohlídek uměleckých sbírek muzeí a galerií, které jsou volně přístupné na internetu, například Národní galerie v Londýně či Muzeum výtvarných umění v Bostonu.<sup>27</sup>

Výuka výtvarné výchovy na 2. stupni základní školy může mít vícero podob. Vyučovací hodiny je možné klasifikovat podle dominance činnosti. Buď převažuje výtvarná produkce, zaměřená na recepci vizuálně obrazného zobrazení, soustředí se především na komunikaci nebo se jedná o hodinu kombinovanou. Výtvarnou výchovu lze také realizovat prostřednictvím výtvarných projektů a řad, které představují celky vyučovacích hodin spojených jedním tématem. Pedagogové mohou také k výuce využít nabídky edukačních programů muzeí a galerií, které u žáků stoupají na oblibě. V současnosti je komunikace i práce s novými médii u žáků samozřejmostí, jelikož se s nimi setkávají téměř všude. Výtvarný pedagog by měl tato média do výuky začlenit a seznámit žáky s možnostmi tvorby skrze tato média.

### 3.1 Možnosti začlenění tematiky regionu v rámci RVP ZV

Jak již bylo zmíněno výše, výuka jakéhokoli předmětu musí být v souladu s rámcovým vzdělávacím programem, a tedy i začlenění tematiky regionu musí respektovat zásady tohoto dokumentu. Pro jednotlivé obory vzdělávání byly vytvořeny speciální rámcové vzdělávací programy. Z hlediska orientace této práce se kapitola zaměřuje na rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. Jedná se o základní kurikulární dokument, který charakterizuje základní vzdělávání, stanovuje jeho cíle, obsah, očekávané výstupy.

---

<sup>26</sup> BABYRÁDOVÁ, H. *Audiovizualita, společnost a výtvarná výchova*. In: HORÁČEK, Radek a Jan ZÁLEŠÁK, ed. *Veřejnost a kouzlo vizuality: rozvoj teoretických základů výtvarné výchovy a otázky kulturního vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4722-8. s. 28.

<sup>27</sup> ŠOBÁŇOVÁ, P. *Učitel výtvarné výchovy a internetové zdroje informací*. In: MYSLIVEČKOVÁ, Hana a Veronika JUREČKOVÁ MALIŠOVÁ, ed. *Výtvarná výchova ve světě současného umění a technologií I: využití ICT a dalších nových přístupů ve výtvarné výchově: sborník příspěvků*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3089-8. s. 39-40.

Tematika regionu není zahrnuta pouze v jedné vzdělávací oblasti, ale prostupuje několik z nich. S regionální tematikou se žáci na základních školách setkávají již na prvním stupni, zejména v rámci vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, jejíž obsah je členěn do pěti tematických okruhů: *Místo, kde žijeme; Lidé kolem nás; Lidé a čas; Rozmanitost přírody a Člověk a jeho zdraví*. V první oblasti je tematika regionu zastoupena v „*praktickém poznávání místních a regionálních skutečností*“<sup>28</sup>. V oblasti *Lidé a čas* prostupuje tematika regionu prostřednictvím nejznámějších událostí odehrávajících se v rodině, obci, regionu, které směřují k nejvýznamnějším okamžikům české historie. Tato oblast si jako primární cíl klade podnítit zájem žáků o minulost, kulturu regionu i země.<sup>29</sup> Oblast *Rozmanitost přírody* seznamuje žáky s regionem skrze zkoumání základních společenstev ve vybraných lokalitách.<sup>30</sup> Další vzdělávací oblastí, ve které se žáci seznamují s tematikou regionu, je Umění a kultura, Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace či Člověk a svět práce.

Na druhém stupni je tematika regionu taktéž zařazena ve více vzdělávacích oblastech. Vzdělávací oblast Člověk a společnost zahrnuje vzdělávací obory Dějepis a Výchova k občanství. V Dějepise jsou kromě místních dějin zařazovány i dějiny regionální. Výchova k občanství žáka seznamuje s jeho obcí, regionem a krajem, přináší mu nejen informace o důležitých institucích, památných místech, rodících a místních tradicích, ale i o ochraně kulturních památek, přírodních objektů a majetku.<sup>31</sup>

Ve vzdělávacím oboru Zeměpis, který patří do vzdělávací oblasti Člověk a příroda, se žák dozvídá o svém regionu jeho zeměpisnou polohu, socioekonomickou a přírodní charakteristiku, pracovní příležitosti v jeho regionu a okolí. Výuka tématu regionu mimo jiné u žáků pěstuje vztah k okolním regionům.<sup>32</sup>

Vzdělávací oblast Umění a kultura, do níž jsou zařazeny vzdělávací obory Výtvarná výchova a Hudební výchova, je další oblastí zprostředkující možnost zařazení regionální tematiky. Díky rozvíjení této vzdělávací oblasti dochází u žáků k rozvoji jejich tvořivosti, specifického cítění, vnímavosti nejen k uměleckému dílu, ale také k sobě samému a okolnímu světu, pochopení kultury a hodnot ostatních lidí. V tvořivých aktivitách žáci rozvíjejí vlastní umělecké vyjadřování za pomoci linií, tvarů, barev bodů apod. Oproti prvnímu stupni je žákům

---

<sup>28</sup> *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2017. s. 42

<sup>29</sup> Srov. tamtéž. s. 43

<sup>30</sup> Srov. tamtéž. s. 48

<sup>31</sup> Srov. tamtéž. s. 58

<sup>32</sup> Srov. tamtéž. s. 79

kultura a umění představováno z širšího pohledu prostřednictvím historických souvislostí a společenských kontextů, které mají na umění a kulturu nemalý vliv.<sup>33</sup> Vzdělávání v oblasti Umění a kultura vede žáka k rozvoji klíčových kompetencí. Zmíněné cíle této vzdělávací oblasti (potvrzená jsou hlavní východiska našeho tématu) vedou žáka k:

- „pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svěbytného prostředku komunikace
- chápání umění a kultury v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence;“ V tomto citovaném cíli se zrcadlí podstata práce s kulturním dědictvím, které bylo, je a vždy bude neoddělitelnou součástí života člověka, kterého ovlivňuje. Skrze poznání kultury se neseznamuje nejen s ní samotnou, ale dává nám i určitý náhled na společnost.
- „k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy; k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot
- spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností
- uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince; k tvořivému přístupu ke světu, k možnosti aktivního překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života
- zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a k chápání procesu tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohotvárném světě“<sup>34</sup>

Výtvarná výchova je realizována tvůrčími činnostmi – rozvíjením smyslové citlivosti, uplatňováním subjektivity a ověřováním komunikačních účinků.<sup>35</sup> Tematiku regionu lze realizovat prostřednictvím výtvarných aktivit, projektů, exkurzí do místních muzeí, galerií, církevních i světských památek, pořádáním besed apod. V hudební výchově si zase žáci mohou

---

<sup>33</sup> Srov. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2017. s. 82

<sup>34</sup> Tamtéž. s. 83

<sup>35</sup> Srov. tamtéž. s. 83



region přiblížit různými písněmi obsahující regionální prvky či písněmi, které se k regionu přímo vztahují.

Lze si povšimnout, že téma regionu prostupuje několika vzdělávacími obory. Má tedy mezioborový přesah. Mezioborovost je synonymem pro mezipředmětové vztahy, které jsou v pedagogickém slovníku definovány jako „*vazby mezi jednotlivými vyučovacími předměty přesahující předmětový rámec, podporující pochopení souvislostí dílčích obsahů, prostředek integrace obsahu vzdělávání.*“<sup>36</sup> Mezioborovost tématu je pro žáky přínosem, jelikož dochází k propojení dosud získaných znalostí jednotlivých vzdělávacích oborů do jednoho celku, což žáky vede k lepšímu porozumění, zapamatování a vybavení informací.

Mezipředmětové vztahy jsou v současných rámcových vzdělávacích programech realizovány především prostřednictvím průřezových témat. U každého průřezového tématu jsou přiblíženy vazby na obsahové oblasti vzdělávacích oborů. Průřezová témata mohou být realizována různými formami, například jako integrovaná součást vzdělávacího obsahu vyučovacích oborů, projekty, nové předměty apod. Tematiku regionu je tedy možné realizovat i prostřednictvím těchto témat. Jejich obsah je rozčleněn do šesti tematických okruhů. Průřezová témata pojednávají o aktuálních problémech současnosti, čímž se stávají důležitou složkou základního vzdělávání, která žáky rozvíjí po osobnostní a charakterové stránce, a také v oblasti jejich postojů a hodnot.<sup>37</sup> Nyní budou přiblíženy jednotlivá průřezová témata s vazbou zejména na vzdělávací oblast Umění a kultura.

*Osobnostní a sociální výchova* je prvním průřezovým tématem, které RVP ZV nabízí. Orientuje se především na žáka a rozvoj jeho dovedností, které využije v každodenním životě. Jeho využitelnost v oblasti Umění a kultury spočívá v rozvoji smyslového vnímání, kreativity, estetického vnímání, např. žák se učí chápat umění jako prostředek osvojení světa a komunikace.<sup>38</sup>

Průřezové téma *Výchova demokratického občana* má nejbližší vazbu na vzdělávací oblast Člověk a společnost (tematizace principů demokracie, lidských a občanských práv) a Člověk a jeho svět (témata zaměřená na vztah k domovu a vlasti). Lze ho i využít v oblasti

---

<sup>36</sup> PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9. s. 155.

<sup>37</sup> Srov. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2017. s. 126

<sup>38</sup> Srov. tamtéž. s. 127

Umění a kultura. Mezi přínos tohoto tématu, který lze aplikovat do výtvarné výchovy, je „respektování kulturních, etnických a jiných odlišností“.<sup>39</sup>

Skrze průřezové téma *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* lze také realizovat tematiku regionu. Toto téma podporuje výchovu budoucích evropských občanů, jež mají jednat zodpovědně, tvořivě, snažit se o flexibilitu a mobilitu, seznamuje je s možnostmi, které dnešní evropský a mezinárodní prostor nabízí. V rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura si žáci budují vztah a porozumění k evropské a světové kultuře, respekt jak k regionálním, tak národním kulturám. Důraz je kladen na pochopení významu kulturního a historického dědictví a důležitosti jeho udržování a zachování.<sup>40</sup> Svým obsahem se toto téma jeví jako nejlepší propojení s výtvarnou výchovou v rámci tématu diplomové práce. Téma propojuje nejen přírodovědné obory, ale také společenskovední. Výtvarnou výchovu lze prostřednictvím tohoto tématu vyučovat i v terénu. Žáci jsou tak s přírodou a kulturou v přímém kontaktu a oceňují jejich hodnotu, utváří si k nim vztah, který se v průběhu jejich života může dále rozvíjet a proměňovat.

Prostřednictvím průřezového tématu *Multikulturní výchova* žáci získávají informace o různosti jednotlivých kultur, díky čemuž u nich dochází k lepšímu uvědomování si své vlastní identity v rámci kultury, tradic a hodnot.<sup>41</sup>

*Enviromentální výchova* nabádá žáky k uvědomování si vztahů člověka a přírody, na které se dívá z hlediska ekologického, ekonomického, vědecko-technického, politického, občanského apod. Dále toto téma v žácích podněcuje zamyšlení se nad vlivem člověka na životní prostředí, snaží se v nich podnítit snahu o ochranu životního prostředí. Ve vzdělávací oblasti Umění a kultura je toto téma využitelné z hlediska vědomého využití okolního prostředí jako zdroje inspirace pro vlastní tvorbu, kulturní a umělecké hodnoty.<sup>42</sup>

Posledním průřezovým tématem v RVP ZV je *Mediální výchova*, která svým obsahem žáky seznamuje se základními informacemi a dovednostmi mediální komunikace a práce s různými médii. Rozvíjí u nich základní úroveň mediální gramotnosti. V dnešní době je člověk obklopen médii téměř na každém kroku. K člověku se skrze ně dostává nemalé množství informací, které musí zpracovat. Je však důležité, aby byl schopen mezi takovým množstvím informací rozeznat ty relevantní, tedy pravdivé. Toto téma u žáků rozvíjí schopnost jednotlivé

---

<sup>39</sup> *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2017. s. 130

<sup>40</sup> Srov. tamtéž. s. 131-132

<sup>41</sup> Srov. tamtéž. s. 133

<sup>42</sup> Srov. tamtéž. s. 135-136

informace zpracovat a vyhodnotit je. Média zároveň člověka utváří, ovlivňují jeho chování, jednání, vystupování, celkově ovlivňují kvalitu jeho života. Využití tohoto tématu ve vzdělávací oblasti Umění a kultura spočívá ve využití nejen přirozeného jazyka, ale také obrazu a zvuku. Učí žáky vnímat díla umělecké a mediální produkce, interpretovat je a také je umět kriticky zhodnotit. Žáci se také dozvídají o roli médií v jejich regionu či okolí.<sup>43</sup>

Téma regionu tedy prostupuje několik vzdělávacích oblastí v RVP ZV a objevuje se jak na prvním, tak druhém stupni vzdělávání. Toto téma se nevyskytuje pouze v jedné vzdělávací oblasti, ale prostupuje několik z nich. Lze ho realizovat i v rámci průřezových témat v různých formách (integrovaná součást vzdělávacího oboru, projekt, samostatný předmět apod.) Tematika regionu je dále začleněna ve Školních vzdělávacích programech, ve kterých se můžeme setkat s různými přístupy zpracování této tematiky. Konkrétní forma začlenění problematiky je v rukou škol a učitelů.

---

<sup>43</sup> Srov. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2017. s. 138-139

## 4. Formy soudobého zprostředkování regionálního kulturního dědictví

Za zprostředkování regionálního kulturního dědictví se nepovažuje pouhé předání informací, ale samotný edukační proces, který je realizován různými formami a metodami vážícími se k regionálnímu kulturnímu dědictví. Hmotné i nehmotné regionální kulturní dědictví lze vnímat jako něco, co je pro svoji hodnotu potřeba uchovat a předávat z generace na generaci. Mezi nejčastější důvody zájmu veřejnosti o regionální kulturní dědictví patří kromě historických staveb i ukázky tradičních řemesel, výstavy historických fotografií obcí, akce pořádané k výročí obce nebo setkání rodáků.<sup>44</sup> Významní rodáci se mohou zasloužit o zviditelnění jinak malé obce či regionu. O zprostředkování regionálního kulturního dědictví se zmiňuje i Hazuková a Šamšula. Kladou důraz na výběr přiměřeného množství památek vhodných vzhledem k věku žáků, aby je byli schopni vnímat. Zadané úkoly by měly být pro žáky zajímavé, a zároveň mít výchovný význam.<sup>45</sup> Nejčastěji regionální kulturní dědictví zprostředkovávají muzea a galerie. S tematikou regionu také pracují školy a neziskové organizace.

### 4.1 Muzea a galerie

Muzea a galerie nalezneme téměř v každém městě. Jejich stálé expozice a výstavy jsou nejčastěji zaměřeny na historii a kulturu regionu, v němž se nacházejí, nebo zprostředkovávají dějiny a kulturu jiných tuzemských či zahraničních regionů. Takovéto expozice a výstavy, které mohou být doplněné doprovodnými animačními programy „...poskytují možnosti nenápadné, ale účinné historické a estetické výchovy, jejíž zaměření právě do regionu jednak přesahuje rozsah učebních osnov a jednak bezprostředně obohacuje život dětí.“<sup>46</sup> V současnosti muzea a galerie využívají kromě ověřených metod zprostředkování regionálního kulturního dědictví, mezi které lze zařadit komentované prohlídky s pedagogem či historikem umění obohacenými o edukační program, i metody nové. Vznikají s rozvojem moderních technologií, např.

---

<sup>44</sup> Srov. BUKAČOVÁ, I. *Zdroje a funkce identity regionálních společenství na prahu 3. tisíciletí*. In: BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-86213-28-5. s.117

<sup>45</sup> Srov. HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy II*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982. s. 127.

<sup>46</sup> HORYNA. M. *O smyslu památek a péče o ně*. In BRABCOVÁ, Alexandra (ed.). *Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-86213-28-5. s. 48.

interaktivní exponáty, audioprůvodce, mobilní aplikace zprostředkovávající umění skrze QR kódy apod.

K historii obcí, měst či regionu se nepochybně váží řemesla, která byla nebo stále jsou pro danou oblast typická. Muzeum mapující řemeslo nalezneme například v Proseči, pro kterou bylo charakteristické především dýmkařství. V místním Muzeu dýmek mu je věnována samostatná expozice. V muzeu se také nachází expozice zprostředkovávající historii Proseče a jejího okolí. Zajímavé expozice zabývající se řemeslem nabízí Městské muzeum Skuteč, ve kterém můžeme navštívit expozici obuvnictví a expozici kamenictví, která je kromě vnitřních prostor realizována i v exteriéru. V Chrudimi se nachází Muzeum loutkařských kultur. Již z názvu je patrné, jakým řemeslem se muzeum zabývá. Stálá expozice je pojmenována *Magický svět loutek*.

Muzea však nezprostředkovávají regionální tematiku pouze skrze expozice. K pěstování vztahu k rodnému regionu a jeho poznávání mohou sloužit i projekty. Tuto formu zprostředkování kulturního dědictví využívá čím dál více muzeí a galerií. Například zavzpomínání na starou olomouckou synagogu, která do roku 1939 stávala na Palachově náměstí, se v roce 2017 zasloužilo Muzeum umění Olomouc. Lektori edukačního oddělení se rozhodli o zprostředkování genia loci synagogy nahráváním zvuků místa, na kterém dříve stála. Za den konání byl tematicky využit židovský svátek – šabat. Výsledek byl prezentován jako výstava v Arcidiecézním muzeu s názvem *Olomoucká synagoga (1879-1939)*.<sup>47</sup>

Moravská galerie v Brně pracuje s tematikou místa. Pořádá přednášky zaměřené na určité místo. Cyklus přednášek se nazývá *S uměním kolem světa*, který probíhá od září 2019 do června 2020. Každý měsíc se přednáška zaměřuje na jiné místo. Za rok 2019 se konaly přednášky v tomto pořadí: *Egypt očima sfing* (12.9.); *Atény, město bohů* (31.10.); *Istanbul, brána orientu* (14.11.); *Paříž, město katedrál* (19.12.). Za rok 2020 se prozatím uskutečnila přednáška na téma: *Jeruzalém, posvátné místo* (únor 2020).

Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici kromě zprostředkování historie regionálního umění pořádá výstavy, které se zaměřují na tvorbu regionálních výtvarníků. Jedná se o výstavy jednotlivců i výstavy souborné. Zajímavostí jsou především tzv. „*Salony*“, které získaly oblibu nejen návštěvníků, ale i samotných výtvarníků. Konají se již od

---

<sup>47</sup> Srov. Natočte s námi zvuky olomoucké synagogy – Muzeum umění Olomouc. *Muzeum umění Olomouc* [online]. Copyright © MUZEUM UMĚNÍ OLOMOUC 2016 [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <http://muo.cz/natocte-s-nami-zvuky-olomoucke-synagogy--1962/>

roku 1990 vždy jednou za pět let. Podmínkou účasti je spjatost výtvarníka s regionem severního Plzeňska – osobní či námětová. Prezentována jsou díla plošná i prostorová od amatérských i profesionálních autorů.<sup>48</sup>

Oblíbené a zajímavé téma je období holocaustu. Připomenutí doby krutosti, nelidskosti a nesvobody zanechá v návštěvníkovi silné emoce. S tematikou holocaustu pracují zejména muzea spadající do měst či obcí, ve kterých se vyskytovala židovská menšina. Městské muzeum a galerie Břeclav otevřela v prostorách židovské synagogy stálou expozici *Židovská Břeclav*. Jedná se především o informační panely seznamující návštěvníky s židovským náboženstvím, architekturou a životem Židů v Břeclavi. Židovské muzeum v Praze pojalo tematiku holocaustu kromě expozic a zpřístupnění židovských památek i formou projektů. Pro mladé lidi ve věku 12-14 let byl vytvořen projekt s názvem *Zmizelí sousedé*. Cílem projektu bylo pátrání po zmizelých sousedech převážně v období 2. světové války. Do projektu se mohli zapojit i žáci ze základních a středních škol, jelikož metodika programu je v souladu s RVP MŠMT. Další projekt, který probíhal od září 2014 do listopadu 2016, byl pojmenován *Naše 20. století*. Zaměřoval se na rozhovory s pamětníky holocaustu, které byly vysílány živě. Výsledkem projektu jsou medailonky pamětníků.

Témata související s tematikou regionu či místa mají v muzeích četná zastoupení. Téměř v každém městě nalezneme muzeum či galerii, která připomíná především historii města. Návštěvníci se seznámí například s již neexistující podobou města, zaniklými tradicemi a řemesly s dochovanými výrobky, dobovým oblečením či významnými osobnostmi a událostmi pro daný region, město či obec. Zprostředkování této tematiky je realizováno v různých formách. Nejčastěji se jedná o expozice s informačními panely a dochovanými památkami, které mohou být doplněny animačními programy. Dále je tematika spojená s regionem zprostředkována prostřednictvím přednášek, projektů pro školy i veřejnost či besed, rozhovorů a diskusí s pamětníky. Různá je i kvalita zprostředkování této tematiky, od které se i odvíjí zájem návštěvníků.

---

<sup>48</sup> Srov. FÁK, Jiří. Galerijní aspekt v muzejním programu. *VĚSTNÍK AMG*. Asociace muzeí a galerií ČR, 2020, (1). ISSN 1213-2152. s. 5.

## 4.2 Školy a další instituce

S tematikou regionu pracují také školy. Téma regionu je zařazeno v Rámcovém vzdělávacím programu MŠMT, které si učitelé implementují do Školního vzdělávacího programu a dále s tímto tématem pracují. K jeho realizaci učitelé převážně využívají průřezových témat nebo formu projektu či projektových dní, které umožňují propojit více vyučovacích předmětů najednou. Zařazení této tematiky do výuky podporuje u žáků kladný vztah k rodnému regionu, jeho kultuře a přírodě. Školy mohou využít i projektů připravovaných různými institucemi.

Na podporu meziobecní spolupráce byl vytvořen projekt „*Vracíme se domů, vracíme se kořenům*“. Spolupracovaly na něm tři malotřídni vesnické základní školy v obcích Telecí, Korouhev a Oldříš. Cílem projektu bylo seznámit žáky s regionální komunitou, řemesly a s možnostmi uplatnění se s budoucím zaměstnáním v jejich regionu. Realizována byla projektová odpoledne, exkurze a tři projektové dny, během kterých se sešli žáci z účastněných škol s místními řemeslníky a lektory. Projekt je měl vést k myšlence, že i když se usadí v milovaném místě, kterým je menší vesnice, tak naleznou dobré zaměstnání a dosáhnou životního naplnění.<sup>49</sup> *REGION – Projekt enviromentální výchovy v Ústeckém a Karlovarském kraji* je projekt určený pro základní a střední školy dvou zmíněných krajů. Smyslem projektu je seznámit žáky s regionem a vést je k vývoji a zároveň ochraně životního prostředí regionu. Mezi další projekty s regionálním zaměřením lze zmínit například projektový den s názvem *Náš region*, který pořádala Základní škola v Rosicích.

Projekty určené pro žáky však nemusí pouze organizovat školy. Mezinárodní projekt zaměřený na region, nazvaný *Krajina za školou*, realizovala nezisková organizace Antikomplex. Do projektu se mohly dobrovolně přihlásit jakékoli základní školy, jejichž úkolem bylo mapování okolí jejich školy a následné zpracování získaných informací, čímž se žáci dozvídali nové poznatky o svém rodném regionu. Antikomplex v současnosti nabízí další vzdělávání pro školy. Nyní se zaměřuje na Sudety. Jejich poznávání zprostředkovává formou projektů, které podporují mezipředmětové vztahy. Pořádají tematické semináře, uspořádávají exkurze na místa zaniklých obcí, ve kterých se stále objevuje otisk historie. Také na jejich internetových stránkách lze nalézt spoustu materiálů ke stažení odkazující na dané téma.

---

<sup>49</sup> Srov. ŠUDOMOVÁ, Leona. *PROJEKT „VRACÍME SE DOMŮ, VRACÍME SE KE KOŘENŮM“* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: [http://www.bystre.cz/images/IC/MOS/Vracime\\_se\\_domu\\_vracime\\_se\\_ke\\_korenum.pdf](http://www.bystre.cz/images/IC/MOS/Vracime_se_domu_vracime_se_ke_korenum.pdf)

*Architekti ve škole* jsou projektem, který utváří „uvědomělý a odpovědný vztah ke krajině skrze vzdělávání dětí od nejužšího věku s využitím tematiky architektury, urbanismu a prostorového plánování.“<sup>50</sup> Na internetových stránkách jsou k dispozici metodické a výukové materiály pro všechny stupně škol, učitele i neformální vzdělávání. Cílem projektu je kromě sdílení zkušeností a inspirace pro výuku také snaha přicházet s novými způsoby interpretace a forem zprostředkování téma architektury a urbanismu a jeho začlenění do vzdělávacího systému České republiky.<sup>51</sup>

Projekt *Paměť národa* organizuje nezisková organizace Post Bellum. Jedná se o jednu z nejrozsáhlejších sbírek vzpomínek pamětníků Evropy, kteří zažili dobu nacismu a komunismu. Projekt nabízí využití tohoto tématu školám. Vznikl tak vzdělávací projekt s názvem *Příběhy našich sousedů* určený pro žáky 8. a 9. ročníků a tercií a kvart víceletých gymnázií. Žáci si po určitý časový úsek vyzkouší práci rozhlasového nebo televizního dokumentaristy. Jejich úkolem je najít pamětníka nacismu a komunismu ve svém městě či vesnici a zaznamenat jeho příběh – natočit jeho vzpomínky a zdigitalizovat dobové fotografie. Při realizaci tohoto projektu spolupracují s učiteli a pracovníky organizace Post Bellum. O pomoc se sestřihem nahrávky mohou požádat redaktory Českého rozhlasu. Výsledkem práce žáků je rozhlasová, televizní či psaná reportáž nebo dokument prezentovaný veřejnosti a odborné porotě.<sup>52</sup> Na facebookových a internetových stránkách projektu organizace informuje o průběhu či výsledcích žákovských prací a nabízí žákům metodiku, jak pracovat s pamětníky žijícími v jejich okolí, ať už ve městě nebo na vesnici. Kvůli rozšíření pandemie koronaviru COVID-19 byl projekt pozastaven, a zároveň byla vytvořena alternativa projektu s názvem *Dokumentaristou z domova*. Tentokrát se ho mohou účastnit žáci 1. a 2. stupně základních škol a žáci středních škol. Jejich úkolem je zdokumentovat příběhy jejich rodiny – rodičů či prarodičů nebo jiných seniorů prostřednictvím telefonického hovoru. Na internetových stránkách projektu je pro žáky zpřístupněna metodika práce.

Projekt *Zmizelí sousedé*, který se zaměřuje se na tematiku holocaustu, zpracovalo Židovské muzeum v Praze. Jak již bylo zmíněno výše, metodika projektu je v souladu s RVP MŠMT, proto se do něho mohou zapojit i žáci druhého stupně základních škol.

---

<sup>50</sup> *Architekti ve škole*. *Architekti ve škole*. [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: [https://www.architektiveskole.cz/o\\_projektu](https://www.architektiveskole.cz/o_projektu)

<sup>51</sup> Srov. tamtéž.

<sup>52</sup> Srov. O projektu – Příběhy našich sousedů. *Příběhy našich sousedů – Příběhy, které v učebnicích nenajdete* [online]. [cit. 2020-04-30]. Dostupné z: <https://www.pribehynasichsousedu.cz/o-projektu/>



Téma regionu je ve školách časté a oblíbené téma. Žáci se o svém místě, ve kterém žijí, rádi dozvídají nové informace, mohou si je rovnou propojit s místem, které osobně znají a lépe si tak informace zapamatují. Zároveň v nich toto téma utváří kladný vztah k jejich rodnému místu. Pro nedostatek prostoru bylo zmíněno pouze pár příkladů projektů pro žáky základních a středních škol konaných školami či jinými organizacemi, které svědčí o důležitosti a aktuálnosti tohoto tématu.

## 5. Tematika regionu a místa v současném umění

S tematikou regionu a místa nepracují pouze muzea, galerie, školy, neziskové organizace apod., ale objevuje se také v současném výtvarném, literárním i hudebním umění. Umělci nahlíží na tuto tematiku z různých úhlů pohledu, inspirují se svým regionem či místem, které je pro ně blízké nebo něčím významné a zobrazují ho v rovině fyzické, sociální i duchovní. V jejich tvorbě můžeme nalézt spoustu inspirace pro výtvarné aktivity žáků a utvářet či upevňovat u nich kladný vztah k regionu či jinému místu. V této kapitole nebude uveden soupis autorů a uměleckých děl, ve kterých je patrná vazba na region či místo, ale budou zmíněni umělci, kterými jsme se inspirovali ve výtvarných aktivitách.

Práce konceptuální umělkyně, Kateřiny Šedé (\*1977), má velmi často blízko k sociální architektuře. Tematika místa je prostoupena celým jejím dílem, ve kterém užívá prostředky výtvarného umění, architektury, sociologie a geografie. Za cíle své práce Šedá nepovažuje ukázat chování společnosti nebo tvorbu utopických obrazů o výstavbě nové obce. Naopak se snaží chování společnosti měnit a nové obce zakládat.<sup>53</sup> Mezi aktuální projekt Kateřiny Šedé můžeme zmínit BRONX. Jedná se o veřejnosti neoblíbenou lokalitu Brna. S místem pracovala ve dvou obdobích. *BRONX I./Průvodce brněnským Bronxem* realizovala v letech 2014-2016. Pro veřejnost připravila průvodce s deseti trasami. Každou z nich označila jinou barvou, která charakterizovala typ trasy. Například žlutá trasa symbolizovala gurmánství. Návštěvníci na této trase poznají recepty místních lidí, nabídku restaurací a jídelen apod. Fialová trasa symbolizuje holocaust, zelená floru a faunu, modrá kulturu a sport atd. *BRONX II./Revitalizace brněnského Bronxu* (2019-2021) si klade za cíl tvorbu návrhu revitalizace veřejného prostoru místa. Autorka se snaží proměnit místo a provázat ho s okolím. V Norsku na lofotských ostrovech Šedá realizovala projekt *Something For Something* (2019).<sup>54</sup> Norové vnímají svá místa jako „ukradená a vydýchaná města, která okolí pouze využívá, ale žádné duševní hodnoty nepřináší“.<sup>55</sup> Šedá se rozhodla využít princip ubytování Airbnb opačně – turisté za ubytování nezaplátí peníze, ale pomohou dané lokalitě svojí prací, kterou si vyberou ze seznamu činností. Projekt *Od nevidím do nevidím* (2011-2015) je svázán s obyvateli vesničky Bedřichovice. Šedá se v projektu snažila o změnu chování obyvatel, prohloubení jejich vzájemného vztahu. Projekt

---

<sup>53</sup> Srov. Sociální architektka Kateřina Šedá: Nechci popisovat, chci měnit - Novinky.cz. *Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu* [online]. Copyright © 2003 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/socialni-architektka-katerina-seda-nechci-popisovat-chci-menit-251562>

<sup>54</sup> Srov. Kateřina Šedá. *Kateřina Šedá* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <http://www.katerinaseda.cz>

<sup>55</sup> Tamtéž.

se autorce vydařil, vznikl nový obecní svátek a spousty dalších tradic, které obyvatelé dosud dodržují. *Líšeňský profil* (2010-2012) je dalším regionálně laděným projektem. Líšeň je část Brna s novým sídlištěm, ale původně se jednalo o vesnici. Kvůli nově vzniklému sídlišti vesnice změnila původní podobu a z náměstí, místa setkávání, se stala křižovatka. Ve spojitosti se změnou podoby Líšně se autorka rozhodla hledat novou tvář Líšně.<sup>56</sup> Ve svém projektu vyzývá 551 malířů, „*aby se pokusili najít v horizontu jádra obce profil tváře člověka. Potom měli svůj výkres o 90 stupňů otočit a najít v Líšni člověka, jehož tvář z profilu byla dané kresbě nejpodobnější.*“<sup>57</sup>

Skupina Ládví byla založena roku 2005 a jejím působištěm se stala Praha, konkrétně sídliště Ďáblice a okolí pražského Ládví. Činnost skupiny nelze vnímat jako čistě uměleckou aktivitu, jelikož se pohybuje na hranici umění a veřejně prospěšné práci. Je z ní však patrná vazba na určité místo a vztahu k němu. Skupina také ve své činnosti nevyužívá klasické výtvarné prostředky a postupy. Z akcí skupiny lze jmenovat například několik drobných zásahů a úprav Ďáblického sídliště (*prostrhávání keřů* zakrývajících reliéf, vysázení nových stromů a rostlin, umístění stojanu na křídly na dětské hřiště, oprava starých prádelních sušáků, odstranění graffiti z vitríny s plánem sídliště, polepení autobusové zastávky barevnými pruhy apod.), akci „*Pohledy Ládví*“ (členové skupiny umístili autorské pohlednice do místní prodejny s denním tiskem) a „*Květinová výzdoba za okny*“, jejímž cílem bylo zvelebit pomocí květin starý dům v Jungmannově ulici, ve kterém se konala výstava *Indikace*.<sup>58</sup> Z akcí skupiny lze vyvodit, že usilují o lepší životní podmínky a zlepšení okolí bydliště obyvatel v okrajových oblastech.

Spjatost s místem je patrná i v díle Markéty Baňkové (\*1969) *New York City Map*. Jedná se o net artové dílo vytvořené v letech 1999-2001. Autorka nabízí dobový pohled New Yorku, jehož podoba se postupem času pozměnila.<sup>59</sup> Dílo přirovnává k dnešnímu Google Street View, ve kterém navíc „*slyšíte zvuk ulice, můžete se projít po Brooklynském mostě nebo jet metrem. Výtah vás vyveze do bytu nebo zabloudíte na vernisáž, čtete útržky rozhovorů s kolemjdoucími*

---

<sup>56</sup> Srov. Kateřina Šedá. *Kateřina Šedá* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <http://www.katerinaseda.cz>

<sup>57</sup> Tamtéž.

<sup>58</sup> Srov. Skupina Ládví | | A2 – neklid na kulturní frontě. *A2 – neklid na kulturní frontě* [online]. Copyright © 2005 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2007/6/skupina-ladvi>

<sup>59</sup> Srov. New York City Map. *Markéta Baňková* [online]. [2020-04-20] Dostupné z: <https://www.bankova.cz/marketa/prace/welcome.html>

*nebo to, co se mi zrovna honilo hlavou.*<sup>60</sup> Procházka New Yorkem od Markéty Baňkové v divácích vyvolává spousty emocí a vtáhne je do atmosféry města.

Tematika místa a regionu prostupuje i současnou uměleckou tvorbou. Autoři se mohou místem inspirovat při tvorbě fyzických, sociálních i duchovních děl. Může se jednat o díla vizuální, hudební i o poezii či prózu, která zprostředkovává krajinu reálnými popisy. Z umělců pracujících s tematikou místa byly přiblíženy Kateřina Šedá, skupina Ládví a Markéta Baňková.

---

<sup>60</sup> New York City Map. *Markéta Baňková* [online]. [2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.bankova.cz/marketa/prace/welcome.html>

## 6. Prosečsko

Proseč je malé městečko, ve kterém žije okolo 2100 obyvatel. Nachází se na pomezí Českomoravské vysočiny na jihovýchodní straně Chrudimského okresu v Pardubickém kraji. První písemná zmínka o tomto malém městečku pochází z roku 1349, konkrétně o prosečském kostelu sv. Mikuláše, avšak samotné založení osady se odhaduje již v 2. polovině 12. století. Kromě zemědělství se v Proseči postupem času rozvíjela různá řemesla. Od 17. století se rozvíjelo zejména sklářství, dále plátenictví a lnářství, které poté vystřídalo nástup bavlnářství. Dalším řemeslem se stalo dýmkařství, ve kterém se na Prosečsku pokračuje dodnes. V roce 1868 vypukl v Proseči požár, shořelo přes 50 stavení zejména na náměstí. Dřevěné stavby tak nahradily nové, zděné.<sup>61</sup> V současnosti se Proseč stále urbanisticky rozšiřuje, pořádá různé kulturní, společenské a sportovní aktivity.

Prosečský region je turisticky využíván především pro své přírodní krásy. Mezi Prosečí a okolními vesničkami je rozprostřena přírodní rezervace Toulouvcovy Maštale, která je lákadlem pro turisty z celé České republiky. Rozprostírá se na ploše téměř 1090 ha. Jedná se o pískovcové skalní útvary, charakteristické „úzkými průlezy a náznakem vývoje skalního města“<sup>62</sup>, které se od jiných českých skalních měst liší tím, že nevyčnívají nad krajinu, nýbrž se jedná o různá hluboká údolí, rokle a strže. Oblast lze rozčlenit na několik částí – přírodní rezervace Maštale, přírodní park Údolí Krounky a Novohradky a přírodní památka Pivnice.<sup>63</sup> Oblast Toulouvcových Maštálí je taktéž charakteristická tím, že v ní nalezneme vzácné druhy živočichů a rostlin. Přírodní rezervace je protkána několikakilometrovými turistickými a cyklistickými trasami vedoucích i do krás okolních obcí. Obce, do jejichž území přírodní rezervace spadá, utvořily *Sdružení obcí Toulouvcovy Maštale*<sup>64</sup> a Proseč se stala centrem a lídrem tohoto mikroregionu.

Díky svému umístění a překrásné okolní krajině vstoupila Proseč do povědomí mnoha lidem **lidí ???** včetně známým osobnostem města. „*Příroda i zdejší obyvatelé dodávají městečku svůj nezaměnitelný ráz a jedinečnou krásu.*“<sup>65</sup> Takto na Proseč vzpomíná rodák Václav Vojtěch

---

<sup>61</sup> Srov. DVOŘÁK, Velimír a kol. *Proseč u Skutče. 650 let od první písemné zmínky o Proseči*. Hlinsko. 1999. s. 12

<sup>62</sup> FALTYSOVÁ, Helena a František BARTA. *Chráněná území ČR, IV: Pardubicko*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2002. ISBN 80-86064-44-1. s. 86

<sup>63</sup> Srov. LAŠKOVÁ, Veronika, Evžen BÁCHOR a Pardubický kraj (Česko). *Mikroregiony Pardubického kraje 2004*. Pardubice: Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje, 2004. ISBN 80-903403-1-8. s. 28

<sup>64</sup> Celkem je sdruženo 11 obcí: Bor u Skutče, Budislav, Hluboká, Jarošov, Leština, Nová ves u Jarošova, Nové Hrady, Perálec, Poříčí u Litomyšle, Proseč a Zderaz.

<sup>65</sup> TOŠOVSKÝ, Václav a Marie Rút KŘÍŽKOVÁ. *Moje Proseč a Thomas Mann*. Svitavy: Trinitas, 2002. ISBN 80-86036-73-1. s. 19-20

Tošovský ve své knize *Moje Proseč a Thomas Mann*. Lékař Tošovský nebyl jediným z významných osobností, který vzpomíná na časy strávené na Prosečsku. Samotné město, okolní vesnice a zejména krajinu si oblíbila také spisovatelka Teréza Nováková, která se Prosečskem inspirovala ve své literární tvorbě. Inspiraci pro svoji uměleckou tvorbu, zejména v okolní prosečské krajině, nacházel i šperkař Pavel Herynek.

## 6.1 Významné kulturní a historické památky regionu Prosečska

Prosečsko a sama Proseč však může nabídnout víc než jen hojně navštěvovanou přírodní rezervaci. V Proseči se nachází mnoho zajímavých památek odkazujících převážně k prosečské minulosti. Okolní vesnice Proseče jsou zaměřené především zemědělsky. Nalezneme v nich také, stejně jako v okolní krajině, různé kapličky, křížky, pomníky apod. Ačkoli by se vesnice a drobné památky v okolí určitě mohly stát zdrojem výtvarných aktivit, v této práci se budeme soustředit zejména na město Proseč.

Kulturní a historické památky Proseče byly ve výtvarných aktivitách zařazeny do teoretické vyučovací hodiny nebo na úvod jednotlivých vyučovacích hodin. Z důvodu nově přichozích žáků z okolních obcí do 6. ročníku a konzultací s ostatními pedagogy, zda zapojili regionální památky do výuky jiných předmětů, byly vybrány památky spíše žákům známé, které jsou dále blíže charakterizované.

Kromě vybraných kulturních a historických památek se v Proseči nachází i jiné památky, které by se mohly stát dalším výborným zdrojem a inspirací výtvarných aktivit zaměřených na regionální tematiku. Ze sakrálních památek lze zmínit Sousoší Nejsvětější Trojice na prosečském náměstí či evangelický kostel s přílehlou zahradou, ve které byla v roce 2018 vystavěna dřevěná Noemova archa. V Proseči také nalezneme pomníky připomínající dobu světových válek, včetně paseckého Pomníku generála Svatoně a kapitána Sošky. Dále dům Terézy Novákové, ve kterém ke konci života pobývala či její sochu v areálu Základní školy Proseč. Mezi další inspirační zdroje lze zařadit prosečské památné stromy, rozhlednu Terezku či Záchranou stanici Pasíčka, která ve svém areálu nejenom léčí a rehabilituje volně žijící živočichy, ale nachází se zde i veřejná expozice zvířat, která již nelze vypustit zpět do volné přírody. Při tvorbě výtvarných aktivit by jako inspirační zdroj mohly také sloužit místní rekordy zapsané v knize českých rekordů – třímetrové proutěné vejce (2016), pětimetrová vánoční hvězda pověšená na rozhledně Terezce (2017) a Třímetrový háčkovaný strom (2019).

## Muzeum dýmek

Proseč se již v historii proslavila především jedním řemeslem, v jehož činnosti se pokračuje i v současnosti, a to dýmkařstvím. Počátek prosečského dýmkařství se odhaduje do doby po napoleonských válkách. Jako materiál se využívaly stromy z okolních lesů. Nejprve se dýmky vyráběly za pomoci jednoduchých nástrojů. V roce 1845 byl zakoupen šlapací soustruh, díky němuž se zvýšila výroba i kvalita dýmek a prosečské dýmkařství tak začalo být považováno za opravdové řemeslo.<sup>66</sup> Na počest tohoto významného řemesla vzniklo Muzeum dýmek sídlící v památkově chráněném domě č. 61, který se nachází na Náměstí Dr. Tošovského. Dům pochází z poloviny 18. století. V této době byla zástavba náměstí v témže rázu – přízemní domky mající podsín na dřevěných sloupech. V roce 1868 vypukl požár, který postihl především náměstí a dům č. 61 se dochoval jako jediný pozůstatek ze své doby.<sup>67</sup> V muzeu se v současnosti nachází dvě expozice. První z nich je expozice dýmek. Návštěvníci se dozví o historii tohoto řemesla, mohou si prohlédnout nástroje, s kterými se dýmky dříve vyráběly, a i samotné historické kusy dýmek. Druhá expozice uvede návštěvníky do historie Prosečska včetně významných osobností. Ke shlédnutí jsou dobové oděvy, nábytek, různé nástroje, nádobí a keramika. Ke shlédnutí jsou i sklářské výrobky z místní sklárny.

## Sklářství na Prosečsku

Sklářství bylo dalším řemeslem na Prosečsku, se kterým se do současnosti nepokračovalo. První dřevěná panská sklárna byla založena v Záboří již před rokem 1650. Později se o ní mluvilo jako o sklené huti. Pracovalo se v ní pouze 6 měsíců v roce. Sklená huť svým provozem dala vzniku okolním vesnicím, které se vystavěly na vykáčených mýtinách. V roce 1727 huť zanikla. O sto let později byla založena druhá panská sklárna, tentokrát kamenná a na Posekanci. Založil ji novohradský hrabě Jan Ludvík Chamaré v roce 1826. Převažovala výroba barevného skla nad čirým, jelikož místní písek zbarvoval sklo do zelena. Postupem času se provoz sklárny z důvodu zdražování dřeva nevyplatil, a proto byla v 80. letech 19. století zavřena.<sup>68</sup>

---

<sup>66</sup> Srov. DVOŘÁK, Velimír a kol. *Proseč u Skutče. 650 let od první písemné zmínky o Proseči*. Hlinsko. 1999. s. 22

<sup>67</sup> Srov. O muzeu | muzeumdymek.cz. *muzeumdymek.cz* / [online]. Copyright © [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.muzeumdymek.cz/cs/o-muzeu>

<sup>68</sup> Srov. DVOŘÁK, Velimír a kol. *Proseč u Skutče. 650 let od první písemné zmínky o Proseči*. Hlinsko. 1999. s. 19-20

I když se v řemesle na Prosečsku nepokračovalo, dva regionální skláři se v tomto řemesle dále vzdělávali. Prvním z nich byl Bohdan Kadlec (1856-1901), který po zavření sklárny na Posekanci odešel pracovat do skláren v Lenoře, Chlumu u Tábora a Harrachova. Vyznamenal se tím, že zdokonalil výrobu v harrachovské huti a vyzvedl ji na světovou úroveň. Cestoval po evropských sklárnách, z nichž čerpal inspiraci a techniky, které poté využíval v harrachovské sklárně.<sup>69</sup> Druhým významným sklářem byl Alois Metelák (1897-1980), který se stal ředitelem první české Státní odborné sklářské školy v Železném Brodě, která díky němu nabírala na významu. Ve 20. a 30. letech velmi cestoval. Jeho sklářské výrobky vystavoval nejen na tuzemských výstavách, ale i v zahraničí.<sup>70</sup>

### **Kostel sv. Mikuláše**

Kostel sv. Mikuláše se tyčí jako dominanta prosečského náměstí. Současná podoba kostela s věží vysokou 34m, která byla navržena architektem Bózou Dvořákem v gotizujícím stylu, pochází z let 1912-1913, avšak jeho založení se odhaduje již koncem 13. století. Z původní stavby se dochovala kaple sv. Václava, kterou lze spatřit na východní straně kostela.<sup>71</sup> V kapli je možné shlédnout původní jednoduchou žebrovitou klenbu. Jedná se tak o nejcennější stavbu v Proseči a jejím okolí. Původní stavba byla několikrát rozšiřována a přestavována. Při přestavbě v první polovině 17. století kostel získal nový velký zvon „sv. Mikuláš“ od hraběte z Trautsohnů a jeho manželky.<sup>72</sup> V roce 1813 následovala přestavba zvonice z dřevěné na nízkou a zděnou. O necelých 100 let později došlo k rozšíření kostela, zvýšení zvonice a její připojení ke kostelu.<sup>73</sup>

V interiéru kostela se nacházejí velkoprostorové malby pocházející z období po 2. světové válce od malíře Antonína Häuslera, který při jejich tvorbě vycházel ze šablon

---

<sup>69</sup> Srov. KOBETIČ, Pavel. *Osobnosti Chrudimska: (500 osobností chrudimského okresu)*. Chrudim: Okresní muzeum Chrudim, 2002. ISBN 80-902531-8-0. s. 98

<sup>70</sup> Srov. Alois Metelák | Architekti | Litomyšlský architektonický manuál. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. Copyright © RML, fond č. 78 Metelák Alois [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/architekt/314-alois-metelak>

<sup>71</sup> Srov. TOŠOVSKÝ, Václav a Marie Rút KRÍŽKOVÁ. *Moje Proseč a Thomas Mann*. Svitavy: Trinitas, 2002. ISBN 80-86036-73-1. s. 24

<sup>72</sup> Srov. Kostel sv. Mikuláše | Město Proseč. *Domovská stránka | Město Proseč* [online]. Copyright © 2020 Město Proseč All rights reserved. [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.mestoprosec.cz/tip-na-vylet/kostel-sv-mikulase>

<sup>73</sup> Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Díl VI., Pro-Sto., ISBN 80-85983-12-5, s. 47



Mikoláše Alše. Vyobrazení jsou čeští světci (Ludmila, Václav a Cyril s Metodějem), malby s námětem národního vlastenectví (hora Říp, Přemysl Oráč apod.).<sup>74</sup>

### **Stará evangelická škola**

Prosečská evangelická škola byla založena v roce 1783 zároveň se vznikem evangelického sboru. Současná budova Staré evangelické školy však byla vystavěna až v roce 1816. Do té doby se žáci vzdělávali v pronajaté místnosti domu nacházejícího se nedaleko evangelické fary.<sup>75</sup> Evangelický sbor neměl mnoho finančních prostředků na postavení velké budovy. Školu pomáhali stavět tehdejší místní obyvatelé. Jedná se o dřevěnou, jednoduchou stavbu skládající se pouze z jedné místnosti, a to učebny pro jednu třídu. V roce 1873 byla dostavěna další učebna. Přestože škola měla malé prostory, jednu třídu navštěvovalo od 80 do 100 žáků. Postupem času prostory školy neodpovídaly normám, které udával zákon a bylo nutné vystavět školu novou. Z tohoto důvodu se evangelická škola označuje jako stará. Budova staré školy je od roku 1997 označena za chráněnou památku. V roce 2016 se uskutečnila rekonstrukce, při které se dbalo na zachování historické rázu budovy. V současnosti jsou prostory staré školy využívány ke kulturním akcím, například tzv. Prosečské dýchánky.<sup>76</sup>

### **Planetární stezka**

Planetární stezka představuje model sluneční soustavy postavené v měřítku 1:1 miliardě. Vznikla v roce 2006 a jejím autorem se stali žáci ZŠ Proseč ve spolupráci s MgA. Markem Rejentem. Tak jako sluneční soustava začíná Sluncem, tak jí začíná i planetární stezka. Model Slunce se nachází hned u vstupu do areálu Základní školy Proseč a budovy Městské knihovny, což lze považovat i za symbol, že právě zde se tato stezka zrealizovala. Stezka dlouhá 8 km dále pokračuje po Proseči a jejím okolí. Vede i kolem rozhledny Terežky, na které si návštěvníci mohou udělat zastávku a z výšky shlédnout Proseč i její okolní krásy.

---

<sup>74</sup> Srov. Proseč – Wikipedie. [online]. [cit. 2020-03-20] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Prose%C4%8D>

<sup>75</sup> Srov. DVOŘÁK, Velimír a kol. *Proseč u Skutče. 650 let od první písemné zmínky o Proseči*. Hlinsko. 1999. s. 23

<sup>76</sup> Srov. Proseč opravuje starou školu - Chrudimský deník. *Chrudimský deník - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: [https://chrudimsky.denik.cz/zpravy\\_region/prosec-opravuje-starou-skolu-20160221.html](https://chrudimsky.denik.cz/zpravy_region/prosec-opravuje-starou-skolu-20160221.html)

Planetární stezka svým návštěvníkům nabízí možnost shlédnout modely planet představující jejich skutečnou velikost a vzdálenost mezi v nimi v zadaném měřítku. Kromě planet jsou na stezce k vidění i měsíce obíhající kolem Slunce, trpasličí planety Ceres, Pluto, Eris a pásy asteroidů s nimi souvisejícími. Jako konečná zastávka byl zvolen model vesmírné sondy Voyager I. Stezka byla v roce 2017 opravena, prodloužena a aktualizována.<sup>77</sup>

## 6.2 Významné osobnosti prosečského regionu

Ačkoli Prosečsko není velký region, jsou s ním spojené významné osobnosti z různých odvětví. Mezi nejvýznamnější osobnosti z oblasti literární lze zmínit spisovatelku Terézu Novákovou (1853-1912) a jejího syna, literárního kritika, Arne Nováka (1880-1939), kteří v Proseči trávili prázdniny na své chalupě. Dále jsou s Prosečí spjati němečtí bratři Mannové, jimž Proseč nabídla pomoc v nouzi a vyhověla prosbě o československé občanství, když byli z Německa po převzetí moci nacisty vyhoštěni a zbaveni říšského občanství. Thomas Mann (1875-1955) Proseči poděkoval darováním souboru svých knih a peněžitým darem, který město využilo k založení Panského sadu. Mezi literáty lze ještě zmínit Bernarda Kosinu (1903-1939), který se kromě spisovatelství věnoval i psychologii. S Prosečskem jsou spjaté i osobnosti z pedagogického oboru. Prof. Dr. František Kábele, DrSc. (1913-1998) je regionální rodák, který se věnoval speciální pedagogice a psal na toto téma mnoho monografií a odborných článků. Místním známým rodákem se stal Ing. Antonín Vávra (1848-1928), jež proslul v hutních a technických oborech (parní stroje, mlýny, pily, vodní turbíny) a působil jako profesor mechanických technologií na ČVUT v Praze. Na vysoké škole, tentokrát na Univerzitě Palackého v Olomouci, působil další regionální rodák, a to šperkař, kreslíř a sochař doc. Mgr. Pavel Herynek (1943). Prosečský rodák Prof. MUDr. Václav Vojtěch Tošovský, DrSc. (1912-2007) se během svého života zajímal o dětskou chirurgii. Do historie Proseče se zapsal i PhDr. František Čupr (1821-1882), a to především tím, že se stal průkopníkem divadla a hlasatelem národního uvědomění.<sup>78</sup>

Při promýšlení výtvarných aktivit byly zvoleny 3 známé osobnosti Prosečska, které se ve výtvarných aktivitách objevují. Jedná se o šperkaře Pavla Herynka, jemuž byla věnována samostatná výtvarná aktivita. Jako další dvě osobnosti byly vybrány a využity v teoreticko-

---

<sup>77</sup> Srov. O stezce | Planetární stezka. *Redirecting to <http://www.planetarnistezka.cz/cs>* [online]. Copyright © 2020 Město Proseč All rights reserved. [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.planetarnistezka.cz/cs/o-stezce>

<sup>78</sup> Srov. DVOŘÁK, Velimír a kol. *Proseč u Skutče. 650 let od první písemné zmínky o Proseči*. Hlinsko. 1999.

praktické výtvarné aktivitě Teréza Nováková a Václav Vojtěch Tošovský. Tyto tři osobnosti budou dále přiblíženy.

## **Teréza Nováková**

Terézu Novákovou (1853-1912) lze považovat za jednu z nejvýznamnějších osobností Prosečska, i přesto, že není prosečskou rodačkou. V Proseči s manželem zakoupila domek, kam jezdili na prázdniny. Po smrti svého manžela se zde usadila natrvalo a prožila tu zbytek svého života. Nejvíce se proslavila jako spisovatelka, ale její působišť bylo široké. Kromě spisovatelské dráhy bojovala za zrovnoprávnění žen, pořádala kulturní akce, např. ve svém domě organizovala dýchánky s kulturním pořadem pro ženy, přednášky o českých spisovatelích apod.<sup>79</sup> Je označována za „objevitelku, lidopisce i básnířku *Českomoravské vrchoviny – první a největší*“<sup>80</sup> Inspiraci pro svoji tvorbu hledala v okolí, ve kterém pobývala, tedy i při pobytu na Prosečsku. Postupně zde poznala a splynula s místním životem hmotným i duchovním, povídala si s místními lidmi i s obyvateli okolních vesnic, které ji taktéž přirostly k srdci. Za pobytu v Proseči vznikl její stěžejní román *Drašar*. Děj se odehrává u Drašarovy lípy, která dodnes stojí ve vesnici Pustá Rybná nacházející se nedaleko Proseče. Dalším dílem, které vzniklo díky inspiraci Prosečskem, je román *Děti čistého živého*. V tomto díle se inspirovala různorodostí náboženství, která se v Proseči a okolních vesnicích vyskytovala. V knize vystupuje postava „školmistra“ Koutného, připomínající jejího přítele, východočeského učitele Josefa Chalupníka.<sup>81</sup> Teréza Nováková má pro Proseč velký význam. K zachování jejího odkazu a paměti jí místní obyvatelé nechali postavit sochu, která se v současnosti nachází v areálu Základní školy Proseč.

**Proseč Terézy Novákové.** Pod tímto názvem je známá literární soutěž v oblasti prózy a poezie, jež vznikla již v roce 1960. Soutěž byla vyhlášena za účelem zvýšení zájmu, rozvoje talentu a orientace činnosti v oblasti literatury začínajících, amatérských autorů. Z okresní soutěže se kvůli velkému zájmu stala soutěž celorepubliková. V současné době se soutěž koná jednou za 3 roky. Může se jí účastnit občan starší 15 let, který však nesmí být členem Obce spisovatelů či Syndikátu novinářů. Zájem o literaturu však projeví i mladší občané, proto

---

<sup>79</sup> Srov. DVOŘÁK, Velimír a kol. *Proseč u Skutče. 650 let od první písemné zmínky o Proseči*. Hlinsko. 1999. s. 34

<sup>80</sup> CHALOUPEK, Otakar. *Teréza Nováková a východní Čechy*. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1963. s. 9

<sup>81</sup> Srov. tamtéž. s. 70-71

v roce 1988 vznikla soutěž pod názvem *Malá Proseč Terézy Novákové*. Tato soutěž je určena pro žáky základních škol a víceletých gymnázií. Za jejím vznikem nestojí nikdo jiný, než pedagog Základní školy Proseč – pan Mgr. Zdeněk Pecina. Z počátku byla soutěž pouze regionální. Postupně se ale přidávalo čím dál více okresů, až se soutěž stala rovněž celorepublikovou. Soutěž se koná také jednou za 3 roky jako *Proseč Terézy Novákové*, avšak neprobíhají paralelně.<sup>82</sup>

### **Prof. MUDr. Václav Vojtěch Tošovský, DrSc.**

Doktor lékařských věd a emeritní přednosta kliniky dětské chirurgie Fakulty dětského lékařství Univerzity Karlovy v Praze. I takováto osobnost patří mezi prosečské rodáky. Václav Vojtěch Tošovský (1912-2007) se zaměřoval především na náhlé břišní příhody, novorozeneckou chirurgii a traumatologii, ve které se soustředil zejména na zlomeniny a vrozené anomálie nervové soustavy. Během svého života Tošovský nasbíral mnoho zkušeností nejen z rodné země. Navštívil významná pracoviště Evropy, díky stipendiu působil ve Světové zdravotnické organizaci (WHO) v USA a Kanadě, navštívil i Afganistan a Kubu. Své zkušenosti zaznamenával i písemně. Napsal okolo dvaceti knih. Mezi nejznámější patří *Náhlé příhody břišní*, *Dětské úrazy*, *Dětské zlomeniny* apod. Mimo lékařský obor se pokoušel také o psaní beletrie, např. román *Ve třpytivém moři je Kréta a Stalo se v listopadu*. Spolu s Marií Rút Křížkovou napsal knihu *Moje Proseč a Thomas Mann*, ve které popisuje Proseč ze svého úhlu pohledu. Ke konci svého života se rozhodl zaznamenat svůj život v autobiografii pod názvem *Padesát let chirurgem*. Lidé si Tošovského cenili hlavně za jeho profesionalitu a lidský přístup k dětem. Nejen za tyto přednosti byl v roce 1998 vybrán Českou lékařskou komorou za nového Rytíře českého lékařského stavu.<sup>83</sup> Prosečští obyvatelé si Tošovského vážili natolik, že místní náměstí nese jeho jméno.

---

<sup>82</sup> Srov. O soutěži | Proseč Terézy Novákové. Redirecting to <http://www.terezanovakova.cz/cs> [online].

Copyright © 2020 Město Proseč All rights reserved. [cit. 30.03.2020]. Dostupné

z: <https://www.terezanovakova.cz/cs/o-soutezi>

Srov. DVORÁK, Velimír a kol. *Proseč u Skutče. 650 let od první písemné zmínky o Proseči*. Hlinsko. 1999.

s. 41

<sup>83</sup> Srov. tamtéž. s. 39

## Pavel Herynek

Kresba, autorský šperk, objekty. Těmito třemi pojmy lze charakterizovat Pavla Herynka. Narodil se v roce 1943 v Poličce. Vyučoval na katedře výtvarné výchovy pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde se zasloužil o založení ateliéru Kov a šperk, který jako pedagog vedl. Kurzy šperku nevedl pouze v České republice, ale dva roky je vyučoval na Miami University v Oxfordu, Ohio, USA.<sup>84</sup> Ve své šperkařské tvorbě využíval různé druhy materiálů, např. kromě domácích dřevin pracoval i se vzácnými cizokrajnými dřevinami (eben, ovangkol). Dále ve své tvorbě využíval kov (mosaz, ocel), umělou hmotu nebo papír. V raných dílech se inspiroval zejména přírodou. Typické pro něj bylo využívání kontrastů teplého odstínu dřeva v kombinaci s chladnou barvou, např. slonoviny, stříbra či perleti.<sup>85</sup> Jeho díla jsou zastoupena v českých i zahraničních galeriích.

Ačkoli spojitost Pavla Herynka a prosečského regionu není na první pohled patrná, přesto toto místo sehrálo v jeho životě důležitou roli. Pavel Herynek v Proseči prožil své dětství. Žil zde s rodinou do roku 1969. Místní příroda ho natolik okouzila, že z ní čerpal inspiraci pro svoji tvorbu – zejména kresbu. Sám výtvarník důležitost Prosečska zmiňuje v katalogu k výstavě *Okouzlení krajinou*, která se konala v olomoucké galerii Caesar: „*V dětství, v tom rozhodujícím období člověka, na mne zapůsobila nejsilněji příroda a krajina na Českomoravské vysočině, kde jsem v Proseči prožil mladá léta. Byl jsem v každodenním styku s přírodním děním.*“<sup>86</sup> Krátce zmiňuje své rodiče, kterým musel pomáhat na polích. Díky této práci si už v mladých letech všiml změn okolní krajiny, jednak zapříčiněných zemědělskou prací, ale také ročním obdobím a změnou slunečního svitu a tmy. Pavel Herynek také vzpomíná na krásnou přírodu Toulouvcových maštálí, které jsou dodnes jedním z nejnavštěvovanějších míst regionu. Obdivoval zejména tvary, různá seskupení a zákoutí tamních pískovcových skal. Svoji inspiraci zaznamenával i jinými smysly než pouze zrakem. Vůně lesních plodů a hub se pro něj stala nezapomenutelnou. Vzpomíná na Vrabkův rybník, který v něm evokuje dávné zážitky s kamarádem a jejich klučičích her, na blízké lomy například na Pánově kopci, ve kterém se těžila žula. „*Krásna geometrie kamenných stěn, barva horniny a její textura je pro výtvarníka stejně inspirativní jako ryby, motýli, brouci nebo ptáci.*“<sup>87</sup>

---

<sup>84</sup> Srov. HOLEŠOVSKÝ, Karel a Pavel HERYNEK. *Pavel Herynek: konstrukce a šperky*. Brno: Dům umění města Brna, 1993. ISBN 8070090677.

<sup>85</sup> Srov. HERYNEK, Pavel, Alena KRÍŽOVÁ a Anežka ŠIMKOVÁ. *Pavel Herynek: šperky, objekty, kresby 1974-2004 = jewellery, objects, drawings 1974-2004* : [Muzeum umění Olomouc 15. července - 26. září 2004 : katalog výstavy. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2004. ISBN 80-85227-64-9. s. 16

<sup>86</sup> Katalog z výstavy *Okouzlení krajinou* galerie Caesar Olomouc

<sup>87</sup> Tamtéž.

### 6.3 Nabídka kulturních aktivit v Proseči a okolí

I přes nevelký region se snaží město pořádat kulturní aktivity. Některé z nich se váží k regionu, oslavují jeho tradice a historii a podporují místní řemeslníky, jiné zase podporují všeobecné kulturní vzdělání, např. podpora čtenářství.

**Prosečské knihovny** nabízí mnohem více, než jen půjčování knih a časopisů, ale pořádají různé kulturní akce. Městská knihovna pořádá každoročně akci *Noc a Andresonem* a besedy pro základní a mateřskou školu. Školní knihovna vyhlašuje různé výtvarné soutěže (např. *Portrét mého kamaráda*, *Povídání o pejskovi a kočičce*), tvořivé dílny (např. *Velikonoce v knihovně*), projekty (*Recyklace starých knih – tvorba ze starých knih*), výtvarné a čtenářské akce v rámci týdnu knihoven, výstavy výtvarných prací a každoročně pasuje žáky 2. tříd do stavu „Rytíře řádu čtenářského“.

**Den řemesel** se koná každý rok v druhé polovině v září a probíhá na prosečském náměstí a v Muzeu dýmek. Návštěvníci této akce mohou muzeum navštívit, shlédnout ukázkou prací různých řemeslníků a jejich výrobků (dýmkaři, řezbáři, kováři, keramici, dráteníci, malování na tradiční krounské hračky, paličkování krajky, štípání šindele apod.), pro děti jsou připravené tvořivé dílny. Celý program je doplněn vystoupením místních pěveckých sborů, taneční skupiny, ukázkou dobových kostýmů, koncertem pozvané skupiny atd. Program se každý rok částečně obměňuje.

**Prosečské dýchánky** se konají v prostorách Staré evangelické školy několikrát do roka. Jedná se o besedy s pozvanými hosty nejen z regionu či blízkého okolí. Mezi pozvanými hosty byl například Bob Fliedr (písničkář a publicista), Pavlína Filipovská (herečka, zpěvačka, moderátorka), Jindřich Mann (režisér a spisovatel), manželé Kučerovi (majitelé zámku Nové Hrady) a mnoho dalších.

**Prosečský dřeváček** je pěvecká soutěž sólového zpěvu lidových regionálních písní pro žáky základních škol. Soutěž je rozdělena do pěti kategorií. Každý účastník si připraví 2 písně, z nichž je jedna bez doprovodu a druhá s doprovodem vlastním, nebo zpěváka doprovodí rodič, sourozenec, kamarád, ve výjimečném případě pedagog. Nejprve se konají třídní kola, z nichž jsou vybráni favorité do kola školního výběrové a poté finálního veřejného kola.

Z hlediska katastrálního území pohlížíme na Prosečsko jako na malý region, avšak i přes svoji malou rozlohu může nabídnout velké spektrum možností. Proseč je bohatá nejen na

kulturní historické památky, z nichž lze například zmínit zejména památný historický dům č. 61 na náměstí pocházející z poloviny 18. století, ve kterém sídlí Muzeum dýmek se specifickou expozicí o dýmkařském řemesle a expozicí o historii Proseče. S obcí a jejím okolím jsou spojeny i významné osobnosti z různých oblastí. Literární oblast zastupuje zejména spisovatelka Teréza Nováková a její syn Arne Novák, oblast lékařství Prof. MUDr. Václav Vojtěch Tošovský, DrSc. a z oblasti umění je s regionem spjat zejména šperkař Pavel Herynek, pro něhož se prosečská krajina stala velkou inspirací v jeho tvorbě. Prosečsko nezahálí ani v pořádání kulturních aktivit. Z nichž lze jmenovat například Den řemesel, Prosečský dřeváček či Prosečské dýchánky.

## Didaktická část

*Utvoríme co možná nejdříve to příznivé prostředí, které dovolí každému vydat ze sebe co nejvíce a rozvinout plně svou osobnost.*

E. Claparéde

Didaktickou část diplomové práce tvoří návrh a realizace mezioborově pojatého projektu a jeho dílčích výtvarných aktivit inspirovaných regionem Prosečsko. Jak již bylo zmíněno v teoretické části práce, místo hraje v životě člověka důležitou roli ve formování jeho osobnosti. Skrze tyto aktivity se pokusím podpořit vytváření kladného vztahu k rodnému regionu. Při tvorbě výtvarných aktivit, jež se budou vztahovat k regionu Prosečska, jsem se zamýšlela na tím, jak žáci svůj rodný region znají. Vycházela jsem jednak z vlastní zkušenosti, když jsem Základní školu v Proseči navštěvovala, tak z rozhovorů s pedagogy, zda téma regionu nějakým způsobem zařazovali do vyučovacích hodin svých předmětů. Do 6. ročníků přichází noví žáci z okolních vesnických škol. U těchto žáků, je znalost regionu poměrně nižší, než u žáků navštěvující prosečskou školu již od 1. třídy.

Celkem bylo navrženo 12 výtvarných aktivit, jež jsou zaměřené jednak na regionální památky, osobnosti či přírodní útvary, ale vycházejí také z tvorby neregionálních umělců, kteří však ve své tvorbě reflektují téma místa či jejich regionu. Část výtvarných aktivit byla vyzkoušena v praxi na Základní škole v Proseči. Původně bylo zamýšleno vyzkoušet v praxi všechny navržené aktivity, avšak kvůli pandemii koronaviru COVID-19 byl tento záměr znemožněn. V následujících podkapitolách bude představena Základní škola v Proseči, přiblížena dosavadní výuka na zmíněné škole a charakterizovány třídy, v nichž byly výtvarné aktivity vyzkoušeny.



## 7. Charakteristika ZŠ Proseč

Didaktická část diplomové práce byla vyzkoušena v praxi na 2. stupni Základní školy v Proseči. Škola má dlouholetou tradici. První zmínka pochází z roku 1829. Pravděpodobně navázala na činnost farní katolické školy z roku 1721. V letošním školním roce navštěvuje základní školu 239 žáků, kteří jsou rozděleni do 12 tříd – 6 na prvním stupni a 6 na stupni druhém. Pedagogický sbor čítá 21 pedagogů, 7 asistentů pedagoga, 2 vychovatelky a školní psycholožku.

Budova školy je rozdělena na část pro první stupeň a část pro druhý stupeň, které jsou propojené školní jídelnou, knihovnou a dílnami. V současnosti škola dostavuje novou část budovy, čímž se rozšíří druhý stupeň o specializované učebny a novou sborovnu s ředitelnu. Areál školy je bohatý pro sportovní a relaxační činnosti žáků. Nachází se v něm tělocvična, hřiště uspořádané pro atletiku – skok do písku, atletický ovál na 150m, workoutové hřiště, basketbalové hřiště,

Škola se také účastní mnoha projektů, z nichž lze například zmínit aktuálně probíhající projekt *Na zelenou*. V tomto projektu se škola snaží zabezpečit cestu pro žáky ZŠ, kteří ráno vodí své mladší sourozence do Mateřské školy, která se nenachází v těsné blízkosti Základní školy. Z již uskutečněných projektů lze jmenovat *Arboretum a ekozahrada*, *Kamenitá stezka*), *Planetární stezka*, *Naučná stezka* či *Meteostanice*.

Základní školu považují za aktivní. Každý rok se věnují nějakému tématu. Například rok 2019 byl věnován tématu *Návrat k tradicím*, pro letošní rok 2020 bylo zvoleno téma *Sport nás baví*. Tuto tradici drží od roku 2014. Škola taktéž pořádá každoroční projektové dny, např. *Závod lesní krajinou*, *GO program*, *Klub přátel divadla*, *Den Země*, *Setkání na schodech – děti dětem*, *Ekologie „letem světem“* atd. Základní škola si je vědoma hodnot svého regionu a pořádá každoročně projekt *Po stopách významných osobností regionu*. Projekt je určen pro žáky 8. ročníku, kteří v květnu vyrazí na celodenní lov informací o některé významné osobnosti regionu. Žáci jsou rozděleni do pracovních skupin, z nichž každá má svůj úkol. Projekt je ukončen prezentací pro ostatní spolužáky, nástěnka výsledků práce pro veřejnost a sepsání článku do školního časopisu *Šotek* a městského *Prosečského zpravodaje*. Základní škola také nabízí mnoho zájmových kroužků, např. *Kroužek technických dovedností a her*, *Robotický kroužek*, *Sportovní hry*, *Základy programování*, *Hasičský kroužek* atd. a nepovinné předměty, např. *Sborový zpěv*, *Školní časopis* či *Náboženství katolické*.

## 8. Výuka výtvarné výchovy na ZŠ Proseč

Výuku výtvarné výchovy na této škole mohu srovnat s dobou, kdy jsem sama byla jejím žákem. Z mého pohledu a osobních zkušeností soudím, že kvalita výuky výtvarné výchovy se velmi snížila. Pro upřesnění uvedu několik příkladů změn. První změna, kterou jsem zpozorovala ještě dříve, než jsem se seznámila s dosavadní výukou, byla rozdílná časová dotace. V současné době je časová dotace pro jednotlivé ročníky následující: 6. a 7. ročník disponuje dvěma hodinami týdně, 8. a 9. ročník jednou hodinou týdně. V 8. a 9. ročníku nastalo snížení ze dvou hodin týdně na jednu hodinu týdně. Pro výtvarnou výchovu je vyhrazena odborná učebna, ve které se nachází dostupné materiály pro práci. Učebna je částečně nově vybavena – nové židle a lavice pro žáky, skříně na ukládání výtvarných potřeb, papírů a hotových prací i digitální technologie (interaktivní tabule s počítačem), což považuji za velmi přínosné pro zlepšení kvality výtvarné výchovy.

Další problém spatřuji v organizaci hodin výuky výtvarné výchovy. Špatné rozvržení času jednotlivých vyučovacích hodin způsobuje, že některé ročníky mají výtvarnou výchovu ve stejný den i hodinu. Výuka probíhá vždy 2 dny v týdnu v odpoledních hodinách, konkrétně úterý a čtvrtek, od 13:40 do 15:20. Z důvodu výuky ve stejném čase se výtvarná výchova vyučuje i mimo odbornou učebnu a učitelé se musí o některé pomůcky dělit, případně do výuky vstupují žáci z jiných tříd, kteří jsou pedagogy vysláni pro výtvarné pomůcky.

V současné době není výuka výtvarné výchovy kvalitně a odborně zajištěna, jelikož škola nemůže sehnat aprobovaného pedagoga pro tento obor. Vyučujícími tohoto předmětu jsou ve většině případů třídní učitelé, z nichž každý vyučuje svoji třídu. Výuka probíhá stereotypně, kdy je žákům na začátku hodiny představeno téma, které pak všichni realizují. Ve vyučovacích hodinách jsem nespatriila velké využití kreativity, fantazie či spontaneity žáků. Také v nich není probírána žádná historie či teorie týkající se výtvarné výchovy. I přes neaprobovanost se pedagogové snaží hledat inspiraci na internetu a jako motivační prvek občas žákům pouští k tvorbě hudbu. Jednotlivé výtvarné aktivity by se mohly stát pro učitele inspirací v plánování vyučovacích jednotek výtvarné výchovy.

## 9. Charakteristika tříd

Jednotlivé výtvarné aktivity byly vyzkoušeny ve třech třídách, konkrétně 6.A, 6.B a 7. třídě. Práce s třídami byla rozdílná. Třídy se lišily počtem žáků i jejich skladbou, vztahy mezi spolužáky, pracovním tempem i atmosférou. S žáky v šestých třídách se mi pracovalo příjemněji. Přisuzuji to nejen menšímu počtu žáků, který při práci hraje nemalou roli, ale také celkové skladbě žáků. Více jak polovinu žáků 7. třídy tvoří žáci s SVP, proto pro mě byla práce s nimi náročnější. Kvalitu vyučovací hodiny také ovlivňuje předcházející vyučovaný předmět. Všechny třídy měly před výtvarnou výchovou hodinovou pauzu, až na chlapce ze 7. třídy, kteří měli tělesnou výchovu. Z této vyučovací hodiny byli někteří unavení a pracovat se jim nechtělo nebo naopak plni energie a neposeděli, proto pro mě někdy bylo komplikovanější udržet jejich pozornost a aktivitu na pracovní úrovni.

### 6.A

Třída se skládá z 19 žáků - 10 dívek a 9 chlapců. V této třídě jsou žáci zvyklí pracovat především samostatně. Při skupinové práci jsou nekonfliktní, spolupracují, avšak upřednostňují samostatnou práci či práci ve dvojici. Paní učitelka se s nimi často zapojuje do okresních, krajských či celostátních výtvarných soutěží. Pracovní tempo žáků je ve srovnání s 6.B a 7. třídou nejpomalejší, proto si žáci občas nosí práci domů, kde ji dodělávají. Tuto situaci nepovažuji za adekvátní a navrhovala bych volit jiné výtvarné aktivity, které by žáci stihli ve vyučovacích hodinách a podporovat rozvoj jejich pracovního tempa. Ve třídě není potřeba asistenta pedagoga.

### 6.B

Paralelní třída 6.B má 20 žáků. Skladba žáků v poměru chlapců a dívek je 1:1. Devět z nich patří mezi žáky s SVP. Nikdo z nich však nepotřebuje asistenta pedagoga. Ve třídě převažuje přátelské klima, avšak někteří žáci se nemají příliš v lásce. Z tohoto důvodu je práce ve dvojicích či skupině v této třídě problematictější oproti paralelní třídě. Žáci se samostatně nedokáží dohodnout, aby utvořili dvojice či skupiny a je nutné je rozdělit podle nějakého pravidla. Po zadání práce však dokáží spolupracovat.

## **7. třída**

Tato třída je početnější než třídy 6. ročníků. Celkem třídu navštěvuje 26 žáků, z toho 16 chlapců a 10 dívek. V 7. třídě se nachází více jak polovina žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, někteří mají PLPP, jiní IVP. Někteří žáci mají nárok na asistenta pedagoga, záleží na povaze vyučovacího předmětu. V hodinách výtvarné výchovy je přítomen jeden asistent pedagoga, který pomáhá žákům s SVP, když si dlouho nevědí rady. Skupinová práce žáky velmi bavila. Nenastala situace, že by se některý žák nechtěl zapojit či spolupracovat. Paní učitelka s nimi skupinové práce v hodinách výtvarné výchovy nerealizuje, proto byl tento způsob výuky pro žáky příjemnou změnou a zpestřením.

## 10. Výtvarné aktivity

V následující kapitole budou představeny výtvarné aktivity inspirované regionální tematikou Prosečska nebo umělci, kteří ve své tvorbě reflektovali téma místa nebo regionu. Z původního plánu realizovat všechny výtvarné aktivity na místní základní škole jich byla kvůli pandemii koronaviru COVID-19 zrealizována polovina.

### 10.1 Co pro tebe znamená Prosečsko?

Považovala jsem za žádoucí vytvořit s žáky úvodní hodinu věnovanou jejich povědomí o prosečském regionu, která by byla jakýmsi vstupem do tohoto centrálního tématu výtvarných aktivit. Každý žák vnímá region jinak, zná ho více či méně. Aktivita je proto navržena tak, aby si nejprve každý žák uvědomil, jak Prosečsko vnímá a poté, aby se žáci navzájem obohatili o své znalosti, zkušenosti, zážitky, prožitky atd. spojené s tímto regionem.

**Cílová skupina:** 7. třída

**Doba realizace:** 1x45 minut

**Metody:** myšlenková mapa, diskuse, skupinová práce

**Mezipředmětové vztahy:** -

**Pomůcky:** papíry A4, tužky, balicí papír, suché pastely

**Výukové cíle:**

- Žák vytvoří vlastní myšlenkovou mapu, spolupracuje na tvorbě plakátu.
- Žák reflektuje své myšlenky při prezentaci vytvořeného díla.
- Žák respektuje své spolužáky při práci ve skupině.

**Motivace:**

Žáci se zamyslí nad tím, co pro ně znamená město, ve kterém navštěvují základní školu či v něm přímo žijí. Pomocí myšlenkové mapy se pokusí zachytit veškeré myšlenky, představy, pocity, nálady, které se jim pojí s tímto místem. Zapřemýšlí tak, co všechno se ve městě a jeho okolí nachází, jaké kulturní akce se zde pořádají, jaké pocity v nich samotné místo vyvolává apod.

## Scénář výtvarné aktivity:

- **Úvod:**
  - Seznámení s tématem výtvarné aktivity, motivace.
- **Hlavní část:**
  - Každý žák si vytvoří vlastní myšlenkovou mapu, jejímž ústředním slovem bude Prosečsko. Diskuse nad myšlenkovými mapami.
  - Žáci budou mít za úkol vybrat si jeden až dva pojmy ze své myšlenkové mapy. Poté budou rozděleni do třech skupin. Každá skupina dostane jeden velký papír a suché pastely. Doprostřed papíru napíší Prosečsko. Následuje aktivita „Kresli, co jsi napsal“.
- **Závěr:**
  - Představení vytvořených prací.
  - Diskuse nad městem Proseč.

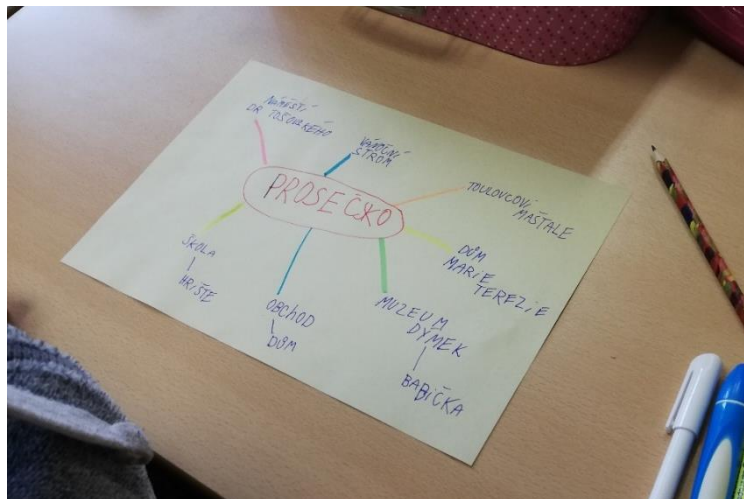
## Reflexe:

Úvodní vyučovací hodina se 7. třídou proběhla v učebně výtvarné výchovy. Všichni žáci neznali princip metody myšlenková mapa, proto bylo potřeba ji žákům dovysvětlit. Každý následně vypracoval svoji vlastní myšlenkovou mapu. Žáci občas kladli dotazy, zda tam mohou napsat některé pojmy. Usoudila jsem, že důvodem těchto otázek byly pravděpodobně obavy či nejistota správných odpovědí pramenící z dosud neznámé výukové metody.

Následovala skupinová práce. Žáky jsem rozdělila do dvou skupin. Přesunuli jsme se na zem k připraveným velkým papírům, u kterých jsme vedli diskusi nad pojmy z myšlenkových map. Každý si ze své myšlenkové mapy vybral 1 slovo, které sdělil třídě. Nejprve žák objasnil, proč pojem Prosečsko v něm evokuje vybrané slovo. Poté dostali ostatní žáci možnost se výpovědi žáka vyjádřit.

Po diskusi následovala aktivita *Kresli, co jsi napsal*. Na připravený papír žáci doprostřed napsali Prosečsko. Každý pomocí suchých pastelů výtvarně vyjádřil slovo ze své myšlenkové mapy. Žáci byli u této aktivity trochu hluční, jelikož nejsou na skupinové práce ve výtvarné výchově zvyklí. Zároveň rušnější klima třídy příkládám skladbě žáků této třídy, jak jsem již popsala v charakteristice tříd.

Výtvarnou aktivitu jsme uzavřeli prezentací prací žáků. Skupiny si navzájem pověděli, co ztvárnili a proč. Žáky práce ve skupině bavila, každý přispěl na společný papír svojí tvorbou. Všechny výukové cíle byly splněny.



Obrázek 1: Myšlenková mapa



Obrázek 2: Skupinová tvorba plakátu Prosečsko

## 10.2 Proseč v komiksu

Žáci 6. ročníku nejsou s tématem regionu příliš seznámeni, podrobněji ji budou probírat v jiných předmětech ve vyšších ročnících. Zároveň do 6. ročníků přicházejí žáci z okolních malých škol, kteří jsou v Proseči 1. rokem. Výtvarná aktivita byla proto zaměřena v první části teoreticky, aby se žáci dozvěděli základní informace o regionu a navzájem se obohatili o své znalosti, které už o regionu vědí. Následovala praktická část vyučovací hodiny, ve které tvořili komiks.

**Cílová skupina:** 6.A

**Doba realizace:** 2x 45 minut

**Metody:** skupinová práce; vím, chci vědět, dozvěděl jsem se; samostatná práce

**Mezipředmětové vztahy:** zeměpis, výchova k občanství

**Pomůcky:** rozstříhané mapy, lístek se cvičením, texty, tabulky k textům (k metodě Víím, chci vědět, dozvěděl jsem se), interaktivní tabule, čtvrtky A5/A4, tužky

**Výukové cíle:**

- Žák poskládá mapu Proseče, orientuje se v ní a vyhledá v ní památky, které vypíše na papír.
- Žák vyhledává v textu podstatné informace z historie o regionální památce, řemesle či osobnosti a zapíše je do tabulky.
- Žák respektuje názor spolužáka ve dvojici/trojici.
- Žák vytvoří komiks na regionální téma.

**Motivace:**

Jako úvodní motivaci pro žáky jsem zvolila jednak práci ve dvojici, tak i aktivitu skládání mapy s následnou kontrolou na interaktivní tabuli. Zároveň tvorba komiksu je u žáků ve velké oblibě. Před samotnou tvorbou proběhla ukázka komiksů a krátká diskuse na téma komiksu a komiksových postav.

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:** seznámení se s tématem hodiny



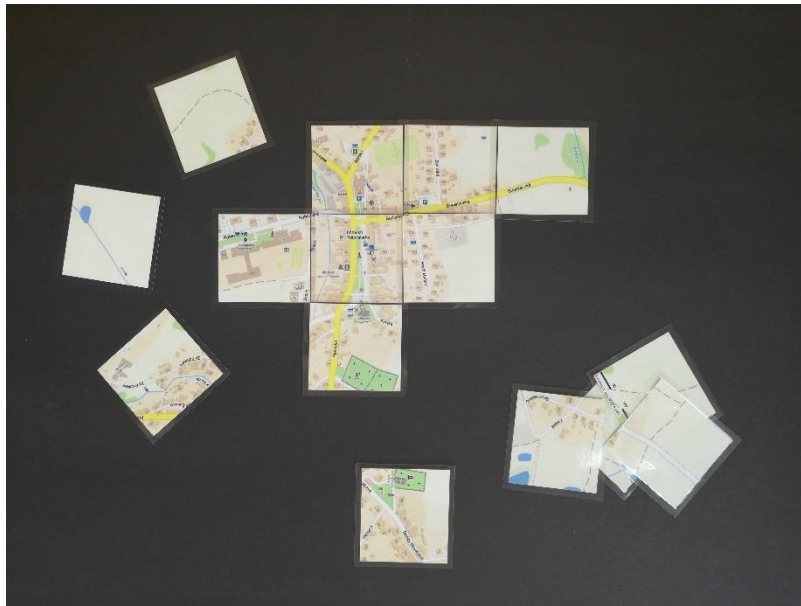
- **Hlavní část:**
  - **Teoretická část vyučovací hodiny**
    - Skládání mapy a vyhledávání památek Proseče
    - Práce s textem (metoda: Víím, chci vědět, dozvěděl jsem se)
    - Reflexe získaných informací
  - **Praktická část vyučovací hodiny**
    - Tvorba komiksu
- **Závěr:**
  - Představení jednotlivých komiksů

### **Reflexe:**

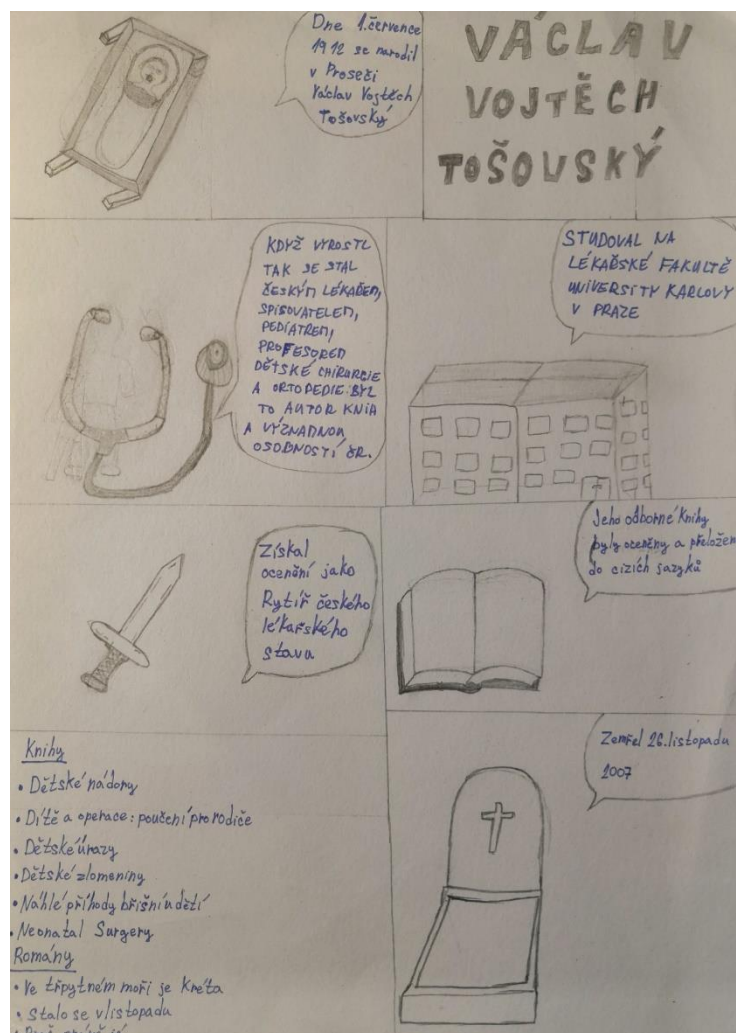
Tato výtvarná aktivita byla pro žáky jiná, než na kterou byli dosud zvyklí. Teoretické hodiny ve výtvarné výchově neznají a dosud se s nimi neseťkali, proto byla jejich reakce z počátku rozporuplná. Nejprve se žáci rozdělili do dvojic a jedné trojice. V rámci toho, že je to pro žáky neobvyklá hodina, rozdělení jsem nechala v jejich režii, aby pracovali s tím, s kým se cítí dobře. Žáci se bohužel nedokázali dohodnout, kdo bude pracovat ve trojici, proto jsem je nakonec rozdělila já.

Pokračovali jsme ve skládání mapy a vypsání památek Proseče. Provedli jsme společnou kontrolu na interaktivní tabuli, na které žáci památky zakreslovali. Tato aktivita žáky velmi bavila a aktivizovala je. Následovala práce s texty formou metody Víím, chci vědět, dozvěděl jsem se. Metodu jsem pro žáky částečně upravila, jelikož každá dvojice/trojice obdržela jiný text. Žáci ve dvojici nejprve vypsali, co o památce, řemesle či osobnosti vědí, poté si přečetli text a vypsali několik vět, které považují za důležité, aby jejich spolužáci věděli. Poté jsme si vypsané informace navzájem sdělili.

Druhá část vyučovací hodiny byla věnována tvorbě komiksu. Žáci mohli pracovat samostatně nebo ve dvojici/trojici, podle čehož si zvolili i formát čtvrtky. Jedinou podmínkou tvorby bylo, aby žáci ztvárnili komiks na některou z regionálních památek, osobností či řemesla, s kterými jsme pracovali v první části vyučovací hodiny, nebo se inspirovali samotným městem, jeho kulturními událostmi apod. Tvorba komiksu žáky velmi nadehla, pracovali s chutí. Někteří vymýšleli vtípně orientovaný komiks, jiní například ztvárnili život významné osobnosti. Z důvodu nevelkého množství času někteří žáci stihli komiks pouze v lineární podobě.



Obrázek 3: Mapa Proseče



Obrázek 4: Komiks Václav Vojtěch Tošovský



Obrázek 5: Komiks Galaxie



Obrázek 6: Komiks Toulavcovy Maštale

## 10.3 Proseč pod drobnohledem

Když jdete dnes po ulici, můžete si všimnout, že většina lidí, ať už dospělých či dětí, nekouká vpřed s hlavou vzpřímenou, nebo se neřádají kolem sebe. Pozornost směřuje dolů, k mobilnímu telefonu. Žijeme ve světě techniky a nevídáme si věcí kolem sebe tak jako dříve. Nevnímáme, co se děje okolo nás, virtuální svět je příliš přitažlivý. Nezkoumáme blíže tvary, barvy, materiály, které nám přijdou zajímavé, nevídáme si detailů. V této aktivitě jsem se rozhodla spojit práci s detailem, a zároveň využila oblíbené technologie u žáků – mobilních telefonů.

**Cílová skupina:** 7. třída

**Doba realizace:** 2x 45 minut

**Metody:** diskuse, práce s fotografií, samostatná práce

**Mezipředmětové vztahy:** -

**Pomůcky:** prezentace s fotografiemi, vytištěné fotografie, čtvrtky A4, A3, pomůcky dle žákem vybrané výtvarné techniky, nůžky, lepidla,

**Výukové cíle:**

- Žák z vybraného detailu fotografie domyslí novou vlastní kompozici, kterou následně výtvarně realizuje.
- Žák reflektuje své dílo před spolužáky.

**Motivace:**

Žákům budou promítány fotografie, které vyfotili sami, jejich spolužáci a já. Jedná se o fotografie detailů z města Proseče (památek, architektury, přírody atd.), které měli vyfotit tak, aby nebylo úplně zřejmé, o co se jedná. Žáci se poté budou snažit uhodnout, co je na fotografii vyobrazeno a na jakém místě by onu vyobrazenou věc našli. Tím si zároveň ověří, jak dobře město znají a jak technologie ovlivňuje jejich pozornost.

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:**
  - o Prezentace a diskuse nad fotografiemi detailů Proseče.

- **Hlavní část:**
  - Každý žák si vybere detail z vytištěné fotografie, který následně nalepí na čtvrtku.
  - Žák vymyslí vlastní kompozice s detailem fotografie, kterou realizuje libovolně zvolenou výtvarnou technikou.
- **Závěr:**
  - Reflexe prací žáků.

### **Reflexe:**

Již na začátku této výtvarné aktivity nastaly drobné problémy, které jsem však očekávala a dopředu se na ně připravila. Žáci v minulé hodině dostali za úkol poslat své vyfocené fotografie detailů Proseče na předem vytvořený email, abych je mohla vytisknout a připravit si prezentaci. I přes připomenutí v průběhu týdne fotografie nezaslali všichni žáci, proto jsem prezentaci s detaily Proseče obohatila i o své fotografie.

Poznávání vyfotografovaných detailů Proseče žáky aktivizovalo a bavilo. Přemýšleli, o co se jedná, kde by vyfotografovanou věc či objekt mohli nalézt, jestli ho navštívili apod. U mnoha fotografií si žáci nebyli jisti, kde byly pořízeny a o co se vůbec jedná. Pro kontrolu správné odpovědi byl vždy dotázán autor fotografie. Když si žáci měli vybrat vytištěnou fotografii prosečského detailu, ze které si mají zvolit a vystříhnout ještě menší detail, mě překvapilo, že se nehádali, kdo si jakou vezme. Hlavním úkolem bylo, aby k vybranému detailu dokreslili to, co v nich vybraný segment evokuje. Někteří zvolili i abstraktní vyjádření. Techniku jsem zvolila libovolnou, podle oblíbenosti žáků. Nejčastěji využívali pastelky, fixy, akvarel.

Na konci vyučovací hodiny jsme si udělali prezentaci vytvořených prací. S žáky jsme u jednotlivých děl diskutovali, co se na nich vyskytuje, co jim díla připomínají, zda viděli něco podobného a poté nám svoji myšlenku sdělil autor díla.





Obrázek 7: Detail Prosečka 1



Obrázek 8: Detail Prosečka 2



Obrázek 9: Detail Prosečka 3

## 10.4 Proseč otvírá novou galerii

Galerii v Proseči nenalezneme. Základní škola výstavy či animační programy v galeriích v rámci výtvarné výchovy nenavštěvuje. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla žáky seznámit s chodem galerie a uspořádat malou vernisáž výstavy jejich prací. Aby žáci stále nepracovali s plošnou tvorbou, rozhodla jsem se pro netradiční galerii, a to galerii venkovní. Žáci se tak zároveň seznámili s land artovou tvorbou, se kterou se dosud nesetkali. Aktivitou jsem se snažila nenásilně u žáků vzbudit zájem o návštěvy galerií.

**Cílová skupina:** 6.A

**Doba realizace:** 2x45 minut

**Metody:** výklad, diskuse, skupinová práce, samostatná práce

**Mezipředmětové vztahy:** výchova k občanství

**Pomůcky:** powerpoint prezentace, látky, provázky, vlna, křídly, přírodní materiály – kaštany, větve, kameny, listí...

**Výukové cíle:**

- Žák si osvojí pravidla chování při návštěvě vernisáže.
- Žák vytvoří land artové dílo a respektuje svoje spolužáky při práci ve dvojici/ skupině.
- Žák reflektuje své dílo před spolužáky v rámci vernisáže.

**Motivace:**

Žákům bude představen land art jako umění, promítnuty fotografie a shlédnutí videa jako inspirační zdroj. Na toto téma se rozvine krátká diskuse, zda si žáci myslí, že se jedná o umění či nikoliv, zda se už s tímto uměním někde setkali nebo ho někdy sami tvořili. Dále se žáci seznámí s pojmem galerie a vernisáž. V Proseči není galerie vybudována, proto je i pro žáky motivací, že si vytvoří jakousi vlastní otevřenou „přírodní galerii“ v areálu školy, sami se stanou vystavujícími umělci a zároveň návštěvníky na vernisáži.

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:**
  - o Prezentace a diskuse na téma land art.

- Vysvětlení pojmu galerie a vernisáž.
- **Hlavní část:**
  - Přesun žáků ven do areálu školy.
  - Rozdělení žáků – možnost pracovat samostatně nebo ve dvojici/trojici.
  - Vlastní práce žáků v areálu školy.
- **Závěr:**
  - Vernisáž v „přírodní galerii“. Představení jednotlivých děl.

### **Reflexe:**

Na začátku hodiny jsme se sešli s žáky ve třídě. Seznámila jsem se s tematikou land artu, vysvětlili jsme si pojmy galerie, vernisáž a jak vernisáže probíhají a jaké etická pravidla chování při nich platí. Pro žáky bylo téma vernisáže velmi zajímavé, protože nikdo z přítomných žádnou vernisáž ještě nenavštívil.

Po společném přesunu ven do areálu školy se žáci rozhodli, zda chtějí pracovat samostatně nebo ve dvojicích/trojicích. Ke své tvorbě mohli využívat jak materiál, který jsme donesli s sebou nebo jakýkoli přírodní materiál, který našli v areálu školy. Žáci pracovali s nadšením, tvorba v jiném prostředí a s jinými prostředky je motivovala. Ve své tvorbě se měli primárně inspirovat svým okolím, regionem. Pokud měl někdo problém s tímto tématem, mohl tvořit volně. Většinu žáků se podařilo využít jako inspiraci Prosečsko.

V poslední části hodiny proběhla již zmíněná vernisáž. Společně jsme se vydali na prohlídku jednotlivých vytvořených děl, o kterých jsme diskutovali, co chtěl autor či autoři vyjádřit. Ti se poté ke svému dílu na závěr diskuse vyjádřili a objasnili svoji tvorbu.



## Vyjádření žáků k některým dílům:



Obrázek 10: Dílo 1

1.

Vyjádření žáků: „nějaká sněhová koule, balíček, dort, čepice, podzim v mlze“

Autor/autoři: „první sníh, který napadne po podzim“



Obrázek 11: Dílo 2

2.

Vyjádření žáků: „hvězda, hora se stromy, svícen, slunce“

Autor/autoři: „Toulovcovy maštale, kde jsou skály a lesy.“



Obrázek 12: Dílo 3

3.

Vyjádření žáků: „radioaktivita, roční období, symbol“

Autor/autoři: „ornament“

## 10.5 Nová architektura Proseče

Výuku architektury Pražanová považuje za podnětnou, jelikož pomáhá utvářet pozitivní vztah k prostředí a chápat hodnotu místa, spojuje nás s minulostí a budoucností, je odkazem dalším generacím, formuje estetické vnímání atd.<sup>88</sup> Výuka architektury podporuje nejen zrak, ale všechny smysly. Skrze hmat dochází k poznání povrchů materiálů, skrze sluch k vnímání akustiky prostoru. Čich umožňuje vnímat například vůni materiálů.<sup>89</sup> Cílem této výtvarné aktivity bylo, aby se žáci zamysleli nad urbanismem města, jaké stavby se v Proseči vyskytují, jakému účelu slouží, zda tyto stavby považují za důležité a které tu naopak postrádají. Žáci si zároveň upevní znalosti o tom, kde se stavby ve městě nacházejí. U této aktivity je velmi důležitá komunikace v rámci skupiny, rozdělení rolí a činností.

**Cílová skupina:** 7. třída

**Doba realizace:** 2x 45 minut

**Metody:** diskuse, samostatná práce, skupinová práce

**Organizační forma:** hromadná, skupinová

**Mezipředmětové vztahy:** zeměpis

**Pomůcky:** pracovní list, slepá mapa, papír, provázky, látky, karton, lepicí pistole, párátko, špejle, kameny, bavlnky, nůžky, lepidla, ...

**Výukové cíle:**

- Žák vytvoří architektonický návrh a model své stavby a ochotně pracuje se spolužákem ve dvojici/trojici.
- Žák vyplní pracovní list a orientuje se ve slepé mapě a vyhledá na ní prosečské stavby.

**Motivace:**

Diskuse o stavbách v Proseči. Jaké stavby se ve městě vyskytují, jaké by žáci ve městě uvítali, jaké jim tam chybí. Rozlišení sakrální a světské architektury.

---

<sup>88</sup> Srov. PRAŽANOVÁ, Markéta. *Tlak na zkvalitnění výuky architektury a její postavení v rámci výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol*. České Budějovice, 2011. Rigorózní práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

<sup>89</sup> Srov. Stará, K. a Zuzana Pechová. *Architektura ve vzdělávání – podpora zapojování architektury a kultury prostředí do výukových systémů, Výtvarná výchova*, 2015, roč. 6, č. 3–4, s. 14.

## Scénář výtvarné aktivity:

- **Úvod:**
  - Seznámení se s architekturou Proseče, rozlišení pojmu architekt x stavitel.
  - Vypracování pracovního listu, zaznačení budov do slepé mapy.
- **Hlavní část:**
  - Rozdělení žáků do skupin.
  - Tvorba návrhu a modelu nové prosečské stavby z různých materiálů.
- **Závěr:**
  - Presentace staveb – co žáci postavili, proč zrovna toto, využití/přínos pro město.

## Reflexe:

Na této výtvarné aktivitě mě překvapilo zejména vyplňování pracovního listu. Když jsem ho tvořila, myslela jsem si, že pro 7. třídu nebude těžký. Opak byl pravdou. Většina žáků neměla vůbec ponětí, co je to architektura. V prvním úkolu bylo vyobrazeno 6 památek Prosečska, které měli žáci pojmenovat a rozhodnout o nich, zda se jedná o architekturu nebo ne. Již v tomto bodě nastaly problémy, proto bylo nutné jim tuto terminologii vysvětlit a rozlišit architekturu od sochařství. Zakreslování památek ve slepé mapě žáky překvapivě bavilo. Pro zvýšení jejich aktivity jsme kontrolu provedli společně na interaktivní tabuli, kde jednotlivé památky zakreslili. Následovala vlastní tvorba žáků. Vytvářeli novou stavbu, kterou by v Proseči chtěli vybudovat. Žáky práce bavila, spolupracovali mezi sebou ve skupinách. Přestože bylo potřeba občas žáky usměrnit z hlediska hluku, panovala aktivní a pracovní atmosféra. Shodou náhod dvě skupiny tvořili stejnou budovu – plavecký bazén. Skvěle jsme si na tomto příkladu vysvětlili pojem architektonické soutěže, který se také vyskytoval v pracovním listu.



Obrázek 13: Stavba 1 – Jump centrum



Obrázek 14: Stavba 2 – Krytý bazén





Obrázek 15: Stavba 3 – Dům hrůzy

# PROSEČSKÁ ARCHITEKTURA

1. Které obrázky můžeme označit jako architekturu? Zakroužkuj je.



2. Dokážeš pojmenovat jednotlivé obrázky z 1. cvičení? Názvy připiš k obrázkům.

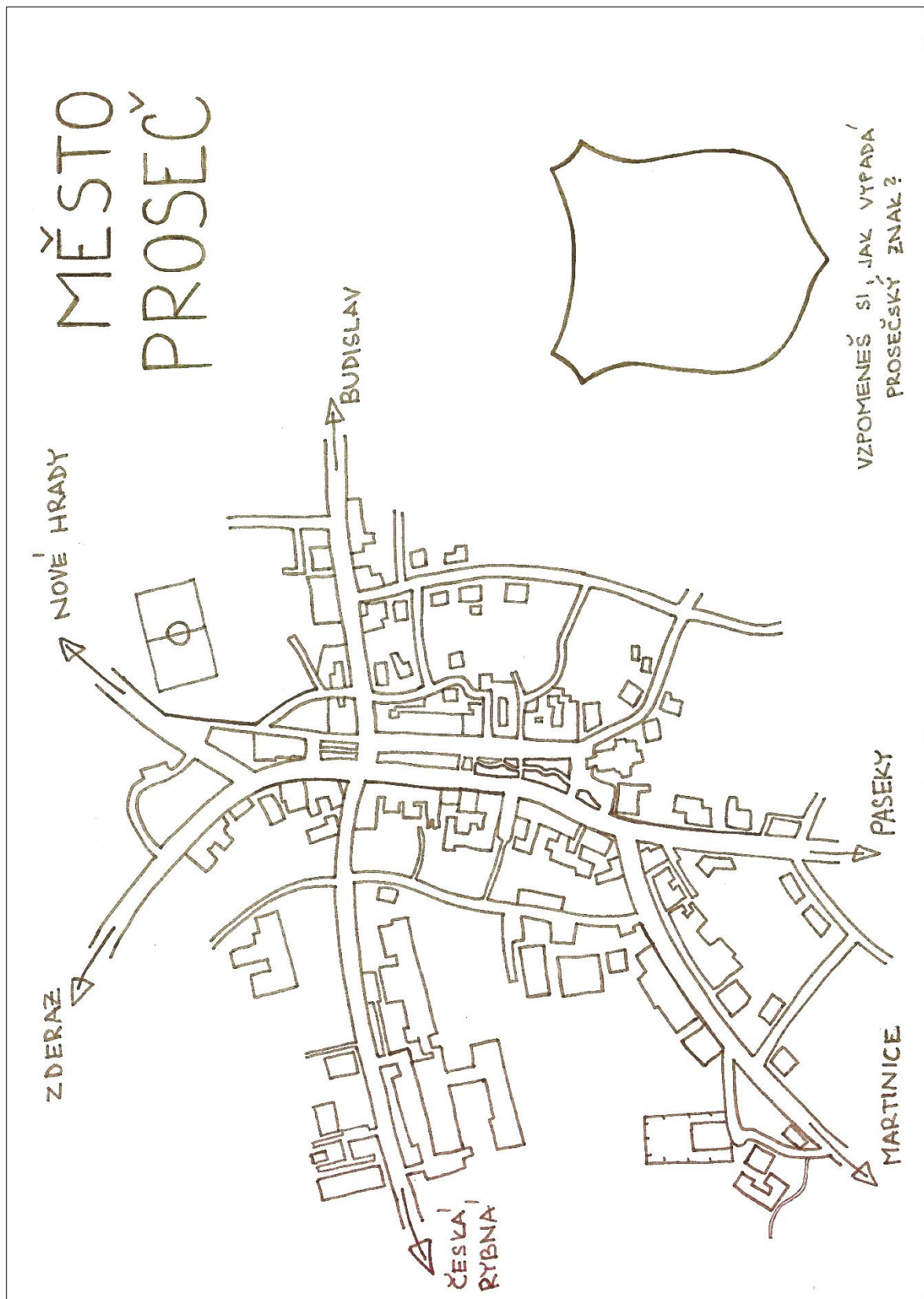
3. Co si myslíš, že je architektonická soutěž. Mohla být na některou z budov v 1. cvičení vyhlášena?

---

---

4. U obrázků, které jsi označil jako architekturu, urči jejich účel. Napiš k nim číslo z nápovědy (čísla se mohou opakovat). (nápověď: 1. průmyslové, 2. občanský-kulturní, 3. zemědělský, 4. sakrální, 5. obytný)

Obrázek 16: Pracovní list – Prosečská architektura



Obrázek 17: Slepá mapa Proseče

## 10.6 Prosečský šperk

Impulsem, který mě podnítl zařadit Pavla Herynka mezi výtvarné aktivity, se stala výstava *Okouzlení přírodou* v galerii Caesar v Olomouci. Na této výstavě jsem se poprvé dozvěděla o jeho spojení s Prosečskem a jakou důležitou roli v tvorbě pro něho okolní příroda sehrála. V Proseči si propojení s tímto autorem neuvědomují, proto jsem se rozhodla jeho jméno vštípit do paměti alespoň mladší generaci Prosečka.

**Cílová skupina:** 6.B

**Doba realizace:** 2x 45 minut

**Metody:** výklad, samostatná práce

**Mezipředmětové vztahy:** výchova k občanství

**Pomůcky:** prezentace, materiály na tvorbu šperků: drobná neostrá sklíčka, látky, kamínky, klacíky, bavlnky, korálky, papíry, ořechy, plíšky, drátky, lepicí pistole apod.

**Výukové cíle:**

- Žák vytvoří návrh vlastního šperku inspirovaný Prosečskem a realizuje ho.
- Žák si uvědomuje význam symbolu v umění.
- Žák vyjmenuje některé ze symbolů Prosečka.

**Motivace:**

Seznámení se šperkařem Pavlem Herynkem, který prožil mládí na Prosečsku. Ukázka vlastní tvorby šperků a šperků z různých druhů materiálů pro inspiraci k následné tvorbě.

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:**
  - o Prezentace – představení tvorby Pavla Herynka, obrazové a názorné ukázky šperků
  - o Diskuse nad charakteristickými symboly, motivy Prosečka, myšlenková mapa na tabuli
- **Hlavní část:**
  - o Návrh a realizace šperku



- **Závěr:**

- Představení šperků žáků a vyjádření prosečského symbolu v nich

**Reflexe:**

Před samotnou hodinou nastaly organizační změny. 10 minut před začátkem hodiny mi bylo od paní učitelky oznámeno, že bude mít s žáky třídnickou hodinu, ať se zkusím zeptat pana učitele, který má paralelní třídu, zda bych mohla svoji hodinu odučit u něho. Chování paní učitelky mě nemile zaskočilo. Pan učitel mi ochotně vyhověl a výtvarnou aktivitu jsem tedy vyučovala v paralelní třídě – 6.B.

Při vymýšlení této aktivity jsem si již z počátku kladla otázku, jaká bude reakce chlapců. Obávala jsem se, že je práce nebude bavit, protože přece jen jsou šperky spíše zálibou dívek a žen. Z tohoto důvodu jsem se snažila již na začátku vyučovací hodiny rozvést diskusi, že i muži nosí šperky a nejsou tedy pouze výsadou ženského pohlaví. Má obava se nenaplnila. Všichni chlapci pracovali, nikdo neodmítal tvořit. Překvapili mě 3 chlapci, kteří se do tvorby pustili s chutí a nadšením. Velmi mě tím potěšili. O Pavlu Herynkovi žádný z žáků neslyšel. Podobně, jako se Pavel Herynek inspiroval ve své tvorbě Prosečí a jejím okolím, chtěla jsem, aby se i žáci pokusili inspirovat Prosečskem. V tomto bodě jsem se vypořádávala s další obavou, zda nebude zadání pro žáky 6. ročníku příliš složité.

Před vlastní tvorbou žáků jsme vytvářeli společnou myšlenkovou mapu symbolů Prosečska pro jejich lepší imaginaci. Žáci jich vymysleli mnoho, které jsme spolu dále rozvíjeli. Díky tomu si uvědomili, že se nemusí inspirovat pouze daným symbolem, ale že samotný symbol může mít spoustu vlastností, kterými se mohou ve své tvorbě inspirovat. Nejprve si vytvářeli skici svého šperku. Bohužel se moje druhá obava naplnila a mnohým žákům se nedařilo vymyslet šperk inspirovaný jejich okolím, proto jsem jim dala možnost tvorby šperku na vlastní téma. Překvapilo mě, že s tematikou Prosečska ve své tvorbě pracovali pouze chlapci. Dva se inspirovali nedalekým lomem, ve kterém se těží žula. Pro svoji tvorbu si vybrali keramiku a kameny. Další žák se inspiroval Planetární stezkou, jejíž začátek se nachází hned vedle Základní školy. Na závěr vyučovací hodiny jsme si jednotlivé šperky představili.



Obrázek 18: Šperk 1



Obrázek 19: Šperk 2



Obrázek 20: Šperk 3

## 10.7 Prosečský deník – co nového se u nás událo

Informace o aktuálním dění jsou všude kolem nás. Dočítáme se o nich nejen v novinách, ale i na internetu. Vyskytuje se však otázka, do jaké míry jsou psané články pravdivé. Spousta lidí v dnešní době věří všemu, co si kde přečtou. Děti by se měly naučit kriticky zhodnotit informace, které přijímají z okolí. V této výtvarné aktivitě si žáci vyzkouší, jaké je to vytvořit bulvární zprávu či reportáž.

**Cílová skupina:** 7. třída

**Doba realizace:** 2x 45 minut

**Metody:** diskuse, skupinová práce

**Mezipředmětové vztahy:** český jazyk, výchova k občanství, mediální výchova

**Pomůcky:** čtvrtky A4, fotoaparát, počítače, tiskárna, propisky, lístky s tématem článků novin, napsané slogany žáků

**Výukové cíle:**

- Žák kriticky hodnotí mediální informace.
- Žák rozliší, zda se jedná o bulvární či seriózní tisk.
- Žák napíše novinovou zprávu/reportáž, vytvoří k němu živé obrazy.
- Žáci si ochotně rozdělí role při práci ve skupině a spolupracují.
- Žák graficky zpracuje novinovou zprávu/reportáž.

**Motivace:**

Téma bulváru může být pro žáky zajímavé. S bulvárními informacemi se setkají téměř všude. Zároveň si v této hodině vyzkouší pracovat jako redakční tým, naučí se rozdělit si role ve skupině a každý tak bude mít zodpovědnost za část práce. Zároveň bude v práci zahrnuta práce s technologiemi (mobilní fotoaparát, počítače)

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:**
  - o Seznámení se s tématem, diskuse nad bulvárními a seriózními médii,
  - o vysvětlení metody živých obrazů,

- zopakování znaků zprávy či reportáže.
- **Hlavní část:**
  - Rozdělení žáků do skupin (po 3-4 žácích).
  - Tvorba článků a živých obrazů ve skupině.
    - Zástupce skupiny vylosuje 2 lístky s informacemi – slogan a regionální památku/osobnost
  - Tvorba listu novin
    - Žáci napíší text zprávy/reportáže nanečisto
- **Závěr:** Prezentace jednotlivých článků – učitel čte, žáci předvádějí živé obrazy (vyfotografování živých obrazů)

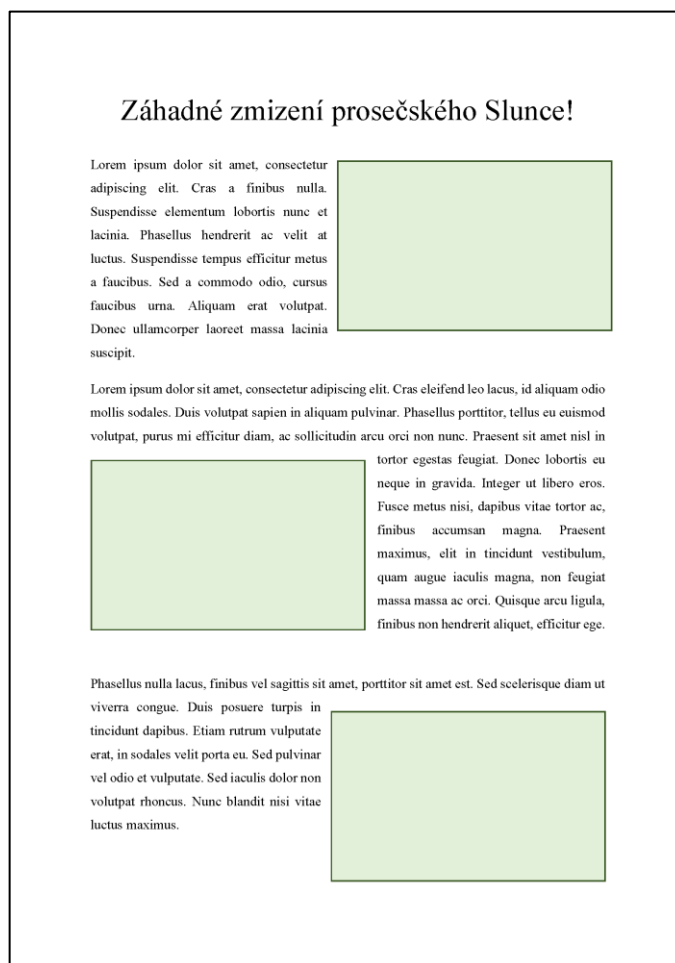
### **Bližší popis výtvarné aktivity:**

V úvodu hodiny proběhne diskuse nad tématem bulvárního tisku, médií, internetu. Budou promítnuty názvy článků a žáci se pokusí odhadnout, zda se jedná o nadpis z bulvárního či seriózního tisku. Pro další práci je potřebné žáky seznámit s metodou živých obrazů, s kterou se dle mého předpokladu nesetkali. Zároveň je potřeba dopředu zopakovat či dovysvětlit, jak správně napsat novinovou zprávu či reportáž. Po dobu psaní novinových zpráv/reportáží je vhodné, aby měli žáci jednotlivé znaky těchto publicistických útvarů napsané na tabuli/promítnuté na interaktivní tabuli.

Žáci si na tuto vyučovací hodinu musí donést 2-3 slogany, které vyfotili ve svém okolí. Může se jednat o cokoli – zajímavé i vtipné nápisy, titulky, slogany na domech, informačních tabulích, v městském zpravodaji, internetových stránkách města, na cedulích u obchodů apod., zkrátka jakékoli, co je zaujmou. Tento slogan bude tvořit jeden povinný prvek novinové zprávy/reportáže, který do ní musí zakomponovat. Druhý povinný prvek je regionální osobnost či památka. Pro tuto výtvarnou aktivitu jsou vybrány následující: Teréza Nováková, Prof. MUDr. Václav Vojtěch Tošovský DrSc., Muzeum dýmek, Kostel sv. Mikuláše, Toulouvcovy Maštale, Rozhledna Terežka, Noemova archa v zahradě evangelického kostela, Planetární stezka, Stará evangelická škola. Kdyby žáci o vybrané památce/osobnosti neznali faktické údaje, jsou pro ně připraveny krátké informační texty. Žáci však nutně nemusí do reportáže zapojit faktické údaje o vybrané památce/osobnosti.

Žáci budou rozděleni do skupin po 3 (2 skupiny po 4). Zástupce skupiny si vylosuje slogan a regionální památku/osobnost. Na psaní reportáže bude vyhrazen určitý čas. Poté bude následovat čtení reportáží s připravenými živými obrazy, které budou vyfoceny. Dále bude

následovat grafické zpracování novinového článku. Ve skupině si žáci rozdělí role: pisatel (přepíše text), grafik (vytvoří bulvární nadpis článku), fotograf (zajistí vytištění fotek v počítačové učebně). Aby byl zajištěn dohled a bezpečnost žáků, bude s dozorem pomáhat asistent pedagoga. Dvě skupiny skládající se ze 4 žáků si ještě rozdělí roli dvou grafiků titulní strany Prosečských novin. Následovat bude sešití novinových článků.



Obrázek 21: Ilustrační foto – Reportáž

## 10.8 Prosečský profil

Tématem regionu je možné se zabývat i jiným způsobem než pouze památkami či významnými osobnostmi. Jedním se současných umělců, který se věnuje této tematice, je Kateřina Šedá. V roce 2010 vznikl její projekt *Líšeňský profil*, ve kterém se snaží zachytit podobnost líšeňského horizontu s tváří místního obyvatele. Žáci by se měli dozvědět, že i tímto způsobem lze tvořit umění.

**Cílová skupina:** 7. třída

**Doba realizace:** 2x 45 minut

**Metody:** výklad, samostatná práce

**Mezipředmětové vztahy:** -

**Pomůcky:** čtvrtky, tužky, nůžky, lepidla, baterky, fotoaparáty

**Výukové cíle:**

- Žák vlastními slovy vysvětlí, kdo je to Kateřina Šedá.
- Žák vytvoří prosečský horizont z papíru, prosvítí ho a vyfotografuje několik fotografií.
- Žáci si vzájemně ochotně pomáhají při fotografování stínů.

**Motivace:**

Seznámení žáků se současnou umělkyní a její tvorbou, která není taková, jakou by si pod pojmem výtvarné umění sami představili. Práce se světlem a fotografií.

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:**
  - o Presentace – představení Kateřiny Šedé a její tvorby
  - o Vysvětlení výtvarné aktivity inspirované dílem Líšeňský profil
- **Hlavní část:**
  - o Tvorba horizontu Proseče
  - o Fotografování horizontů
- **Závěr:**
  - o Přesun do počítačové místnosti, tisk a reflexe fotografií horizontů

### **Bližší popis výtvarné aktivity:**

Na začátku hodiny bude žákům představena umělkyně Kateřina Šedá, nastíněna její tvorba a zejména představen její projekt Líšeňský profil, kterým se dále bude inspirovat výtvarná aktivita. Vysvětlíme si také pojem horizont a ukážeme fotografie horizontů měst a také přímo Proseče.

V druhé části hodiny budou žáci tvořit prosečský horizont tak, jak si ho představují. Záměrně žákům nebude ukázán přesný horizont města, aby nebyla ovlivňována jejich fantazie a kreativita. K vytvoření vlastního horizontu budou žáci využívat papír, který můžou stříhat, muchlat, lepit atd. Vytvořený horizont budou následně prosvěcovat a fotografovat, k čemuž mohou využít vlastní mobilní telefon, vlastní fotoaparát, případně si zapůjčí školní tablet či fotoaparát. K prosvěcování je potřeba temné místnosti, která bude zřízena ve vedlejší učebně. Bude připraveno více míst k fotografování, aby se žáci snadněji vystřídali. Žáci mohou při fotografování horizontů spolupracovat se spolužáky ve dvojici, a lépe si tak nastavit úhel stínu.

V poslední části hodiny bude následovat přesun do počítačové učebny. Žáci si fotografie přetáhnou do počítače, vyberou si z nich 3, které považují za nejpovedenější a vytisknou je. Zároveň proběhne reflexe fotografií a samotné práce se světlem a fotoaparátem.



*Obrázek 22: Ilustrační foto – prosečský horizont*

## 10.9 Inkognito

Na region lze nahlížet i z jiného úhlu, než na rozlehnou oblast zahrnující města, obce a krajinu. Skupina Ládví pracuje s regionem ve smyslu svého domova – pražské sídliště Ďáblice a okolí pražského Ládví. Již název samotné aktivity naznačuje, že se bude jednat o něco tajného. Prostřednictvím tajné akce si žáci vyzkouší, jak probíhaly akce umělecké skupiny Ládví, které se pohybují na hranici mezi uměním a veřejně prospěšnými pracemi. Opět se nejedná o umění, které je v představách žáků zvnitřněno. Tato výtvarná aktivita posune jejich pohled na umění dalším směrem, a zároveň nabídne zamýšlení se na ekologii.

**Cílová skupina:** 6.A

**Doba realizace:** 2x 45 minut (i více podle vybrané akce)

**Metody:** výklad, samostatná práce, skupinová práce

**Mezipředmětové vztahy:** výchova k občanství

**Pomůcky:** bílé a barevné papíry, čtvrtky, látky, klacíky, knoflíky, bavlnky, šňůrky apod., nůžky, lepidla, gumičky, tavná lepící pistole, videokamera

**Výukové cíle:**

- Žák vytvoří masku na obličej.
- Žák si uvědomuje a zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování.
- Žák si uvědomuje důležitost ochrany životního prostředí.

**Motivace:**

Motivací pro žáky bude utajenost celé akce. Každý z nás má nějaké tajemství. Každý někdy konal něco tajně a cítil u toho napětí a nervozitu, aby nikdo nic nezjistil. Všichni si vytvoří vlastní masku, aby nebylo poznat, kdo při venkovní akci jsou a bylo tak zachováno tajemství. Během ní budou žáci cítit napětí, aby je nikdo nezahlédl. Celá akce bude dokumentována videokamerou.

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:**
  - o Představení skupiny Ládví a jejich tvorby



- Vysvětlení výtvarné aktivity
- **Hlavní část:**
  - Tvorba masek
  - Venkovní akce
- **Závěr:**
  - Reflexe tvorby masek a venkovní akce

### **Bližší popis výtvarné aktivity:**

Před výtvarnou aktivitou je důležité dohodnout se s vedením školy, že výuka bude probíhat z části venku. Zároveň je potřebné se s vedením domluvit na venkovní akci, která by škole nějakým způsobem pomohla. Může se jednat o úklid, vytvoření něčeho nového, co by škole pomohlo apod. Lze se dohodnout i s městským úřadem. Vymyšleno by bylo více variant, o kterých by se s žáky jednalo, buď hlasovalo nebo v případě neshody losovalo. Podle vybrané akce bude zvolena doba realizace výtvarné aktivity.

Po vybrání tématu venkovní akce by žáci zpracovávali masky, v kterých budou venkovní akci provádět a nebyli v nich poznat. K tvorbě mohou použít širokou škálu materiálů. Po tvorbě masek by následoval tajný přesun ven, nasazení masek a samotná tajná venkovní akce. Vše je nutné provádět jako špioni, aby nikdo nebyl přistižen. Celá akce bude zaznamenána fotograficky a videokamerou a jejím výstupem bude videozáznam. Nabízí se zde i varianta, že by fotografie mohly být poslány do redakce školního časopisu nebo městského zpravodaje, kde by byly s krátkým článkem o tajné akci zveřejněny.

Po skončení venkovní akce bude následovat reflexe, která proběhne venku. Reflektovat se budou vytvořené masky a samotná venkovní akce.



*Obrázek 23: Ilustrační foto – možnost úpravy areálu školy 1*



*Obrázek 24: Ilustrační foto – možnost úpravy areálu školy 2*



*Obrázek 25: Ilustrační foto – možnost opravy Noemovy archy*

## 10.10 Za poznáním svatého Mikuláše

Jelikož žáci v hodinách výtvarné výchovy neprobírají teorii, nechodí na exkurze a výuka je realizována pouze ve třídě, rozhodla jsem se zařadit výuku v exteriéru s edukačním programem. Žáci běžně nenavštěvují sakrální prostory, ve většině případů se neorientují v náboženských symbolech a významech, proto považuji za významné je seznámit s těmito prostory a naučit je i základní orientaci v nich. Rozhodla jsem se zařadit výtvarnou aktivitu zaměřenou na zprostředkování prosečské dominanty, místního Kostela sv. Mikuláše.

**Cílová skupina:** 7. třída

**Doba realizace:** 2x 45 minut

**Metody:** výklad, rozhovor, samostatná práce, skupinová práce

**Mezipředmětové vztahy:** -

**Pomůcky:** tužky, pracovní listy, lana

**Výukové cíle:**

- Žák vlastními slovy vysvětlí, co je to sakrální stavba.
- Žák vyplní pracovní list.
- Žák ochotně spolupracuje ve skupině a přijímá názory spolužáků.

**Motivace:**

Pro žáky bude motivační již samotná výuka v exteriéru, kterou učitelé ve výtvarné výchově dosud nevyužívali. Zároveň jim bude zprostředkována historie místního kostela, kolem kterého chodí téměř každý den bez povšimnutí. Vyzkouší si program podobný galerijní animaci, který je může dále namotivovat k navštěvování dalších památek či galerií.

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:**
  - Představení tématu hodiny.
  - Přesun ke Kostelu sv. Mikuláše.
- **Hlavní část:**
  - Skupinová práce – Aktivita s lanem a tvorba půdorysu.

- Výklad o kostele a práce s pracovním listem.
- **Závěr:**
  - Kontrola pracovních listů.
  - Návrat do školy/rozchod domů.

### **Bližší popis výtvarné aktivity:**

Nejprve se s žáky přesuneme ke Kostelu sv. Mikuláše. S žáky provedeme rozhovor, zda o kostelu něco vědí, zda ho navštívili apod. Vysvětlíme si pojem půdorysu a obejdeme si společně celý kostel. Žáci budou dále rozděleni do skupin. Každá skupina dostane lano a pokusí se na zemi vytvořit obrys půdorysu kostela.

Následuje přesun na zahradu u kostela. V zahradě budeme vyplňovat pracovní list, který bude prokládán krátkými vsuvkami výkladu. Pracovní list se skládá z několika úkolů na samostatnou práci a jeden skupinový úkol. V prvním úkole se vrátíme k půdorysu kostela a žáci zkusí pojmenovat jednotlivé části kostela. Následující úkol bude proložen krátkým vysvětlením pojmu atribut, budeme pracovat s názvem kostela – svatým Mikulášem a jeho atributy. Ve třetím úkole žáci nakreslí, jak podle nich vypadal kostel před poslední velkou přestavbou. K dispozici budou mít popis starého kostela. Pro práci s dalšími úkoly se přesuneme do interiéru kostela. Bude následovat krátký výklad o obrazech znázorňující křížovou cestu Krista. V pracovním listu jsou pro žáky připraveny 3 samostatné úkoly a jeden skupinový. Skupinu žáci utvoří po 3-4, vyberou si jeden obraz a vytvoří na něj živý obraz. Ostatní budou hádat, o jakou malbu se jedná.

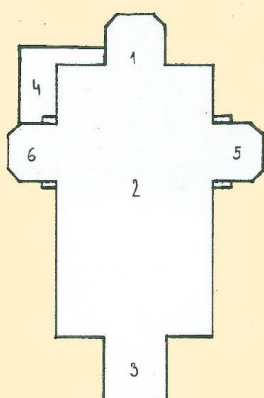
Reflexe pracovního listu bude probíhat vždy po každém úkole. Na konci hodiny proběhne rozhovor s žáky o celé vyučovací hodině, jak jim vyhovovala apod. Následuje přesun do školy nebo rozchod žáků domů.

# Kostel sv. Mikuláše



1. Určitě jste již viděli kostel ze všech stran. Tak jako v domě pojmenováváme místnosti různými názvy, tak i v kostele jeho části nějak nazýváme. Na obrázku máte nakreslený půdorys\* kostela s čísly, která znamenají jeho části. Zkuste tyto části pojmenovat. K číslům přiřadte slova z nabídky: věž, severní kaple, sakristie\*, kněžiště\*, hlavní loď, jižní kaple

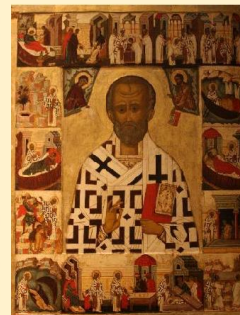
\*půdorys = pomyslný řez budovou  
\*sakristie = místnost pro kněze, kde jsou uchována bohoslužebná roucha kněží a bohoslužebné předměty  
\*kněžiště = část kostela vyhrazená pro kněze



- 1 -
- 2 -
- 3 -
- 4 -
- 5 -
- 6 -

2. přečti si pár informací o sv. Mikuláši. Zkus na základě popisu vymyslet, jaké atributy\* by mohl sv. Mikuláš mít podle jeho vlastností, činů nebo okolností, které se mu přihodily.

\*atribut = rozlišovací znak významné postavy, může jich mít více, např. jedním z atributů sv. Ludmily je šála/závoj, který drží (tento atribut symbolizuje její smrt – byla uškrcena Drahomírou, matkou sv. Václava)



Svatý Mikuláš z Myry byl biskup v Myře v Lykii. Už za svého života byl velmi oblíbený mezi lidmi, proslul štedrostí k potřebným, jako obránce víry před pohanstvím a zachránce nespravedlivě obviněných. Pro množství zázraků, které se udály na jeho přímluvu, je také někdy zván Mikuláš Divotvůrce. Jde o jednoho z neuctívanějších svatých v celém křesťanství. V západní liturgické tradici jeho svátek připadá na 6. prosinec a oslava tohoto svátku je spojena s rozdáváním dáreků dětem (obvykle v předvečer 5. prosince). Byl inspirací pro vytvoření mýtické postavy Santa Clause. Svátý Mikuláš je uctíván jako patron námořníků, obchodníků, lukostřelců, dětí, lékárníků, právníků, studentů a vězňů. Je též patronem států a měst.

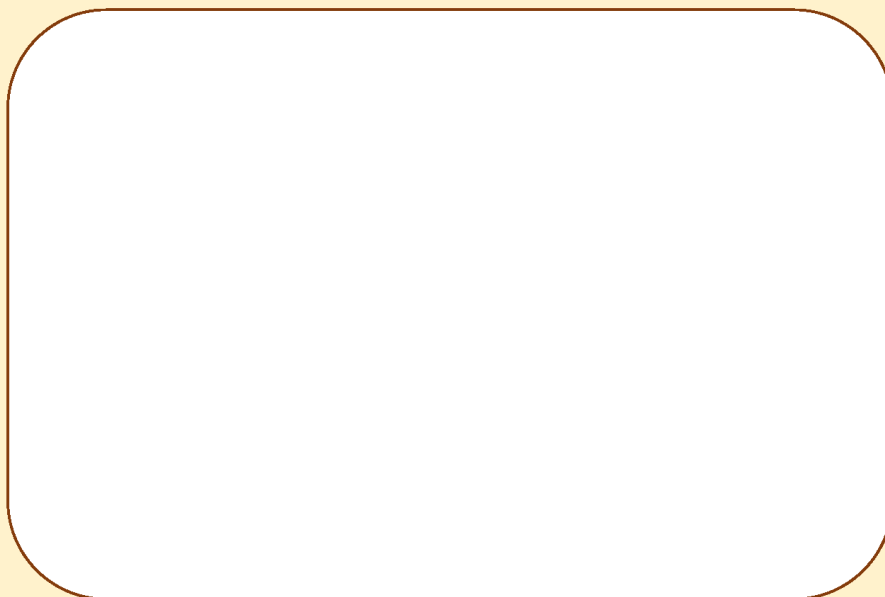
Atributy: \_\_\_\_\_

Obrázek 26: Pracovní list Kostel sv. Mikuláše 1



**3. Přečtěte si popis kostela, jak vypadal před přestavbou. Představte si, jak asi mohl vypadat a zkuste ho podle popisu namalovat.**

Původní kostel byl menší, než jako ho známe dnes. Byl několikrát přestavován a rozšiřován. Dříve nebyla zvonice spojená s kostelem, stále vedle něho. I zvonice (věž) nebyla stejně veliká, jako ji vidíme dnes. Nebyla postavena z kamenů a cihel, ale ze dřeva. Zároveň byla mnohem menší a nižší a neměla zabudované věžní hodiny.



**4. Nyní budete pracovat samostatně a ve skupinách po 3-4. Prohlédněte si obrazy v kostele a vyberte si jeden z nich. Zpracujte následující otázky: a, b, c – samostatně, d – společně**

a) Popište, co vše vidíte na obraze.

---

---

b) Napište, co si myslíte, že se na obraze odehrává. O jakou situaci se jedná.

---

---

c) Jaký máte pocit z daného obrazu?

---

d) Vytvořte ve skupině živý obraz vašeho vybraného obrazu. Předved'te ho spolužákům, kteří budou hádat, o jaký obraz se jedná.

*Obrázek 27: Pracovní list Kostel sv. Mikuláše 2*

## 10.11 Za tajemstvím prosečského dýmkařství

Dýmkařství je jediným dochovaným řemeslem na Prosečsku. Žáci toto řemeslo v povědomí mají, avšak exkurzi do muzea se školou nepodnikají. Muzeum je umístěno v památném domě a jelikož se jedná o jednu z nejvýznamnějších památek města, považují za důležité, aby žáci tuto stavbu s expozicí navštívili.

**Cílová skupina:** 6.A

**Doba realizace:** 2x 45 minut

**Metody:** výklad, rozhovor, samostatná práce, volné psaní

**Mezipředmětové vztahy:** -

**Pomůcky:** tužky, pastelky, papíry, pracovní list, desky k pracovnímu listu

**Výukové cíle:**

- Žák vyhledává a pracuje s informacemi z expozice Muzea dýmek.
- Žák vyplní pracovní list.
- Žák nakreslí návrh nové dýmky.

**Motivace:**

Žáci se prostřednictvím animačního programu seznámí s dochovaným prosečským řemeslem. Vyzkouší si tak jinou podobu exkurze, než je pouze výklad. Výklad bude prokládán otázkami a prací s pracovním listem, který bude zakončen výtvarnou aktivitou.

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:**
  - o Představení tématu hodiny.
  - o Přesun k Muzeu dýmek.
  - o Volné psaní na téma – dýmkařství jako řemeslo.
- **Hlavní část:**
  - o Výklad s průběžnými otázkami k rozhovoru o expozici dýmek.
  - o Práce s pracovním listem a jeho kontrola.
  - o Přesun do vedlejšího parku – návrh dýmky.

- **Závěr:**
  - Reflexe návrhů dýmek.
  - Návrat do školy/rozchod domů.

### **Bližší popis výtvarné aktivity:**

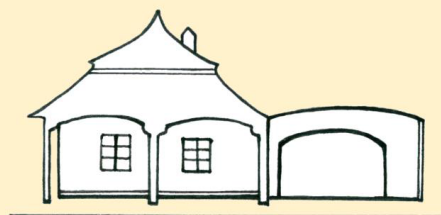
S žáky se přesuneme ke zmíněné památce. Ve dvoře muzea žáci dostanou desky s prázdným papírem. Vyzkoušíme si metodu volného psaní na téma dýmkařství jako řemeslo. Následovat bude prohlídka expozice dýmkařství, která bude probíhat formou výkladu s otázkami a pracovním listem. Pokud žáci nebudou znát odpovědi na nějakou otázku z pracovního listu, mohou hledat informace v expozici. V muzeu se vypracují dvě strany pracovního listu. Kontrola jednotlivých cvičení je průběžná.

V druhé polovině vyučovací hodiny se s žáky přesuneme do vedlejšího parku, kde se budeme věnovat výtvarné tvorbě – návrhu nové dýmky. Žáci se mohou inspirovat jednak tím, co viděli v muzeu, ale i okolní krajinou. Dýmka nemusí být funkční, tudíž mohou využít širokou škálu tvarů a materiálů, z kterých by dýmka mohla být vytvořena. Návrh bude realizován v tužce a pastelkách.

Vyučovací hodina bude zakončena reflexí, představením jednotlivých návrhů dýmek a návratem do školy, popřípadě rozchodem domů.



# Muzeum dýmek



**1.** Poskládej z rozstříhaných dílků dýmku a zkus pojmenovat její jednotlivé části. Pokud si nemůžeš vzpomenout, porozhlédni se v expozici po nápovědě.

1 –

2 –

3 –

4 –

**2.** Znovu si projdi expozici dýmek a prozkoumej, jaké motivy se nejčastěji na jejich hlavách mohou objevovat. Čím myslíš, že se dýmkaři při výběru motivu nechali inspirovat?

Motivy: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Inspirace: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

**3.** Hlavička dýmky se mohla vyrábět z různých druhů materiálů. Zavzpomínej a zakroužkuj materiály, z kterých se hlavička dýmky vyráběla. Věděl/a bys, jaký z těchto materiálů byl typickým pro prosečské dýmkaře?

kámen

papír

plast

keramická hlína

kukuřičný klas

sklo

zlato

dřevo

bavlna

slepičí pařát

porcelán

mořská pěna

kov

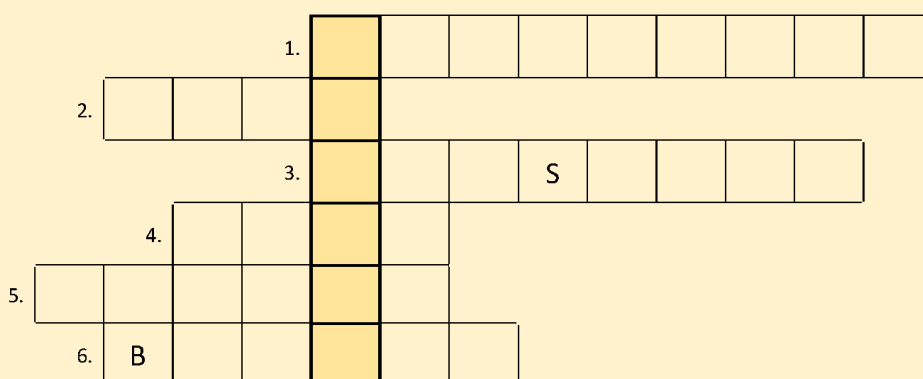
Obrázek 28: Pracovní list Muzeum dýmek I

4. Jaké nářadí je potřeba na výrobu dýmek?

---

---


5. Víš, kde se jako první začaly na Prosečsku vyrábět dýmky? Název místa ti vyjde v tajence.



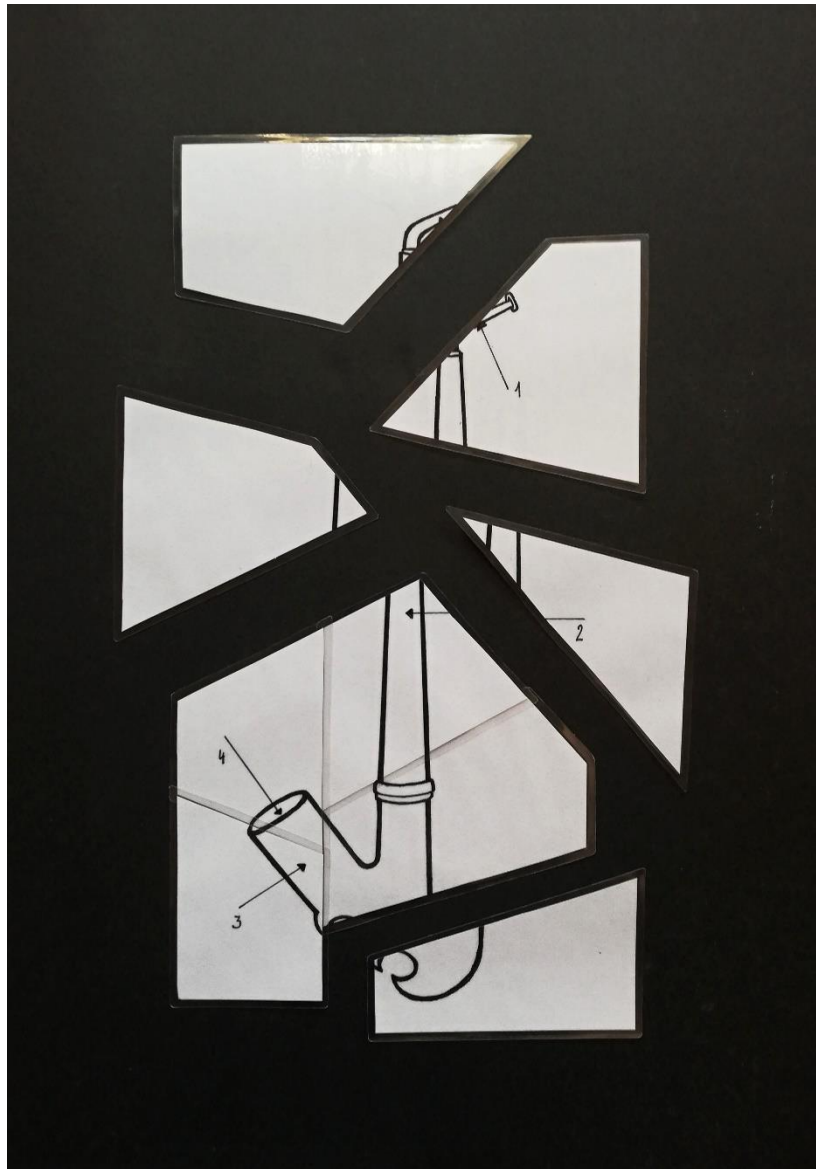
1. Místo, kde byla založena první dílna na výrobu dýmek.
2. Roční období, ve kterém se z počátku nejvíce vyráběli dýmky.
3. Jak se nazývá stroj potřebný k opracování dýmek.
4. Hnědé barvivo se získávalo vylouhováním slupek jednoho plodu. O jaký plod jde?
5. Jak jinak můžeme nazvat dýmku?
6. Na přelomu 19. a 20. století se na Prosečsku začal používat nový druh materiálu – vřesovitá dřevina rostoucí kolem Středozemního moře a Severní Afriky. Jak zní její název?

Obrázek 29: Pracovní list Muzeum dýmek 2

**6.** Nyní si zahrajeme na dýmkaře, tedy spíše na návrháře. Zkusíme vytvořit návrh dýmky, kterou by poté mohl nějaký dýmkař vytvořit.



*Obrázek 30: Pracovní list Muzeum dýmek 3*



Obrázek 31: Skládačka – dýmka

## 10.12 Sdílím, sdílíš, sdílíme aneb Prosečsko na Instagramu

Základem této aktivity se stala net artová tvorba Markéty Baňkové, konkrétně její dílo New York City Map. S žáky ale nebudeme tvořit web, abychom skrze něj zprostředkovali město, ale využijeme k tomu sociální sítě. Sociální sítě dnes využívají téměř všichni, ať už se jedná o Facebook, Instagram, Twitter, Youtube atd. Částečně sdílíme svůj život, své soukromí, naše názory, co máme rádi a co ne, a zároveň také sledujeme přátele i ostatní lidi, kteří nás něčím inspirují, jsou nám sympatičtí nebo je sledujeme pro zábavu. Kromě profilů osob můžeme sledovat i jiné varianty profilů zaměřující se například na cestování, jídlo, módu apod. S žáky vytvoříme instagramový profil prosečských míst, která mají rádi, něco pro ně znamenají a stanou se tak inspirací pro obyvatele a další návštěvníky regionu.

**Cílová skupina:** 6.A

**Doba realizace:** 2x 45 minut

**Metody:** diskuse, samostatná práce

**Mezipředmětové vztahy:** informační a komunikační technologie

**Pomůcky:** mobilní telefony, počítač, videokamery, tužky, čtvrtky A4, nůžky, lepidla, akvarelové/temperové barvy, pastely apod.

**Výukové cíle:**

- Žák si uvědomuje rizika spojená se sociálními sítěmi.
- Žák realizuje vlastní příspěvek na Instagram.
- Žák prezentuje svůj příspěvek na instagramovém profilu.

**Motivace:**

Motivací pro žáky bude již samotná práce s mobilním telefonem/počítačem a sociálními sítěmi, které jsou pro ně dnes neodmyslitelnou součástí života.

**Scénář výtvarné aktivity:**

- **Úvod:**
  - o Seznámení se s tématem hodiny.
  - o Přiblížení rizik sdílení na sociálních sítích.

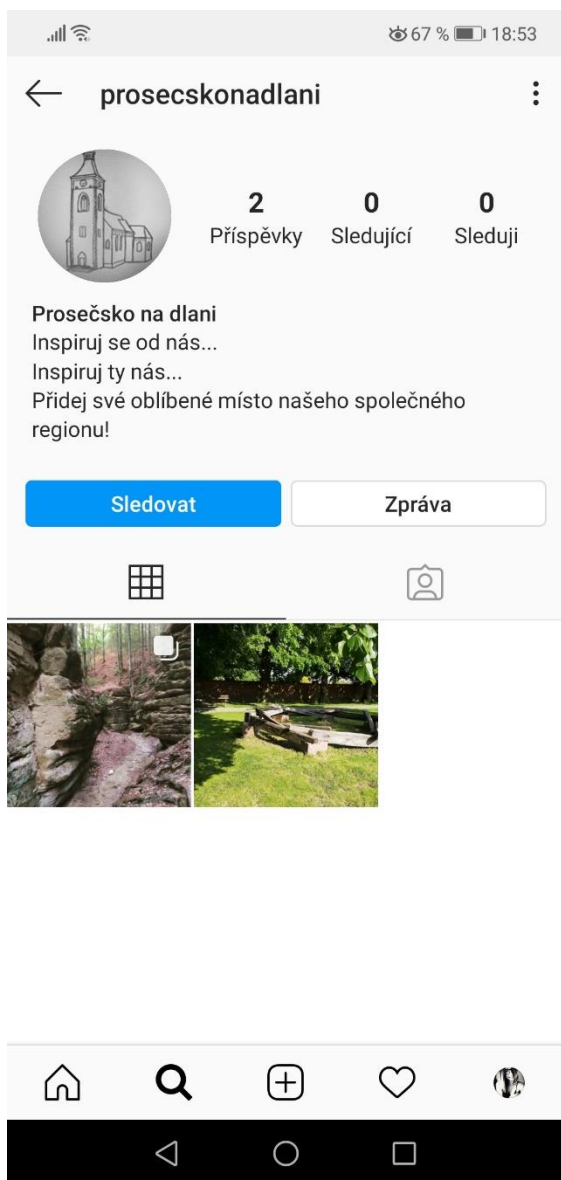
- Založení profilu společného na Instagramu.
- **Hlavní část:**
  - Tvorba příspěvků na Instagram.
- **Závěr:**
  - Přidání příspěvků na Instagram a jejich reflexe.

### **Bližší popis výtvarné aktivity:**

V úvodní části vyučovací hodiny proběhne s žáky diskuse na téma sociální sítě. Žáci se seznámí s riziky s nimi spojenými: sdílení příliš soukromých příspěvků a jejich zneužití, falešná identita, manipulace, přetvářka apod. Učitel vytvoří společný profil na Instagramu a každý žák dostane přístupové údaje.

V hlavní části hodiny proběhne samotná tvorba příspěvků. Každý žák vytvoří vlastní příspěvek, který poté přidá na společný instagramový profil. Příspěvek se bude vztahovat k oblíbenému místu na Prosečsku. Žáci ho mohou ztvárnit různými způsoby, podle jejich preferencí. Mohou využít klasických výtvarných vyjadřovacích prostředků (kresba nebo malba), nebo napsat text (báseň, líčení, ...), ilustrovat ho. Nabízí se zde i možnost své oblíbené místo vyfotografovat nebo natočit, natočit zvuky města, oblíbeného zákoutí ve městě či jeho okolní krajiny a dále s těmito soubory pracovat v počítačové učebně. Nahrané zvuky města lze i přidat k fotografii místa či vlastní tvorby. Z tohoto důvodu bude téma této aktivity přiblíženo o týden dříve.

V poslední části vyučovací hodiny budou výsledné příspěvky přidány na instagramový profil pomocí mobilního telefonu nebo počítače a opatřeny popisem místa/vzkazem pro další návštěvníky spolu s hashtagy. Příspěvky se tak zároveň stanou inspirací pro turisty i místní obyvatele, kteří možná dosud dané místo přehlíželi.



Obrázek 32: Ilustrační foto – instagramový profil Prosečska 1



Obrázek 33: Ilustrační foto – instagramový profil Prosečska 2

## 11. Evaluace projektu

Evaluace projektu a jeho dílčích aktivit byla z velké části znemožněna, stejně jako realizace některých výtvarných aktivit v praxi, kvůli pandemii koronaviru COVID-19.

Jako evaluační metody byly zvoleny pozorování a rozhovory s žáky. Otázky k rozhovoru byly voleny podle jednotlivých výtvarných aktivit. První dvě aktivity, *Co pro tebe znamená Prosečsko a Proseč v komiksu*, byly zaměřené všeobecně na prosečský region, aby o něm žáci získali nebo si o něm upevnili povědomí. Dozvěděli se, co se v jejich okolí vyskytuje, jaké osobnosti jsou s regionem spjaté apod. V závěru obou vyučovacích jednotek bylo při reflexi patrné, že se žáci dozvěděli něco nového nebo si připomněli a prohloubili poznatky jim méně známé. Ve výtvarné aktivitě *Proseč pod drobnohledem* žáci pracovali s detailem vyfotografovaným v Proseči. Navzájem se tak obohatili o detaily zajímavých míst, kterých by si jinak nevšimli a opět docházelo k prohlubování znalostí regionu. Výtvarná aktivita *Proseč otvírá novou galerii* si kladla za cíl seznámit žáky s průběhem vernisáží a probudit v nich zájem o návštěvy muzeí a galerií. Žáci se dosud s vernisáží ani animačním programem galerie nesetkali. Výtvarná aktivita v nich probudila zájem o návštěvu edukačního programu a návrh o návštěvu muzea či galerie byl úspěšně prodiskutován s třídním učitelem. Prozkoumávání urbanismu Proseče se žáci věnovali ve výtvarné aktivitě nazvané *Nová architektura Proseče*. Zamýšleli, jakou budovu ve městě postrádají a kde by ji realizovali. U žáků se již projevovala lepší orientace ve městě. Poslední výtvarná aktivita, kterou bylo možné zrealizovat, byla nazvána *Prosečský šperk*. Žáci se seznámili s dílem a osobností šperkaře Pavla Herynka, který se ve své tvorbě inspiroval prosečskou krajinou. V tvorbě žáků bylo zjevné, že při inspiraci využívali již získané poznatky z předchozích výtvarných aktivit.

S každou další vyzkoušenou výtvarnou aktivitou bylo u žáků patrné, že se čím dál více prohlubovaly jejich vědomosti a znalosti o prosečském regionu, lépe se v něm orientovali a snadněji se jím inspirovali ve své tvorbě.

Jak již bylo zmíněno, celý projekt nemohl být z důvodu pandemie koronaviru COVID-19 žáky evaluován. Původně byla plánována konečná výstava žákovských prací pro školu, rodiče i veřejnost, avšak i tento plán byl pandemií zmařen.



## Závěr

Místo má v životě člověka velký význam. Každé místo má svůj charakter, svoji atmosféru a podle toho také některá místa upřednostňujeme před jinými. Každý z nás má své oblíbené místo, kam se rád vrací, které ho inspiruje, naplňuje energií. Taková místa v nás probouzejí pocity bezpečí a jistoty. Místo, ve kterém žijeme, tedy náš region, formuje a rozvíjí naši osobnost, probouzí v nás spoustu hodnot, ovlivňuje naše chování, jednání, pocity.

Diplomová práce se věnovala začlenění tematiky regionu Prosečska do výuky výtvarné výchovy na 2. stupni základní školy. Text práce čtenáři přiblížil soudobé podoby výuky výtvarné výchovy na 2. stupni základní školy a formy zprostředkování regionálního kulturního dědictví. Zmíněná byla také charakteristika regionu, jeho historie, kulturních památek i významných osobností spjatých s tímto místem.

Těžiště diplomové práce spočívalo v jeho didaktické části. Cílem práce bylo navržení výtvarných aktivit inspirujících se rodným regionem a podpořit tím u žáků formování kladného vztahu k tomuto místu. Žáci zpočátku neměli dostatečný přehled o svém rodném regionu, jeho památkách a kulturním dění. Výtvarné aktivity vztahující se k jejich regionu však přijímali kladně, k tématu přistupovali se zájmem, motivací a pracovním nasazením. S každou další aktivitou bylo patrné, že se prohlubovaly jejich znalosti a kladný vztah k regionu. Kvůli pandemii koronaviru COVID-19 bohužel nemohly být zrealizované všechny výtvarné aktivity a byla omezena i jejich evaluace. Reflexe výtvarných aktivit přinášejí subjektivní zhodnocení a pohled začínajícího učitele. Výtvarné aktivity mohou také posloužit jako inspirace pro pedagogy místní školy a vytvořené pracovní listy i návštěvníkům místního kostela nebo Muzea dýmek.

## **Seznam zkratek:**

Apod. – a podobně

Atd. – a tak dále

ČVUT – České vysoké učení technické

Ha – hektar

IVP – individuální vzdělávací plán

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

PLPP – plán pedagogické podpory

SVP – speciální vzdělávací potřeby

## Seznam obrázků:

Obrázek 1: Myšlenková mapa.....	47
Obrázek 2: Skupinová tvorba plakátu Prosečsko.....	47
Obrázek 3: Mapa Proseče.....	50
Obrázek 4: Komiks Václav Vojtěch Tošovský.....	50
Obrázek 5: Komiks Galaxie.....	51
Obrázek 6: Komiks Touloucovy Maštale.....	51
Obrázek 7: Detail Prosečska 1.....	54
Obrázek 8: Detail Prosečska 2.....	54
Obrázek 9: Detail Prosečska 3.....	54
Obrázek 10: Dílo 1.....	57
Obrázek 11: Dílo 2.....	57
Obrázek 12: Dílo 3.....	57
Obrázek 13: Stavba 1 – Jump centrum.....	60
Obrázek 14: Stavba 2 – Krytý bazén.....	60
Obrázek 15: Stavba 3 – Dům hrůzy.....	61
Obrázek 16: Pracovní list – Prosečská architektura.....	62
Obrázek 17: Slepá mapa Proseče.....	63
Obrázek 18: Šperk 1.....	66
Obrázek 19: Šperk 2.....	66
Obrázek 20: Šperk 3.....	66
Obrázek 21: Ilustrační foto – Reportáž.....	69
Obrázek 22: Ilustrační foto – prosečský horizont.....	71
Obrázek 23: Ilustrační foto – možnost úpravy areálu školy 1.....	74
Obrázek 24: Ilustrační foto – možnost úpravy areálu školy 2.....	74
Obrázek 25: Ilustrační foto – možnost opravy Noemovy archy.....	74
Obrázek 26: Pracovní list Kostel sv. Mikuláše 1.....	77
Obrázek 27: Pracovní list Kostel sv. Mikuláše 2.....	78
Obrázek 28: Pracovní list Muzeum dýmek 1.....	81
Obrázek 29: Pracovní list Muzeum dýmek 2.....	82
Obrázek 30: Pracovní list Muzeum dýmek 3.....	83
Obrázek 31: Skládačka – dýmka.....	84
Obrázek 32: Ilustrační foto – instagramový profil Prosečska 1.....	87
Obrázek 33: Ilustrační foto – instagramový profil Prosečska 2.....	87

## Použité zdroje:

### Literární zdroje:

BABYRÁDOVÁ, H. *Audiovizualita, společnost a výtvarná výchova*. In: HORÁČEK, Radek a Jan ZÁLEŠÁK, ed. *Veřejnost a kouzlo vizuality: rozvoj teoretických základů výtvarné výchovy a otázky kulturního vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4722-8.

BUKAČOVÁ, I. *Zdroje a funkce identity regionálních společenství na prahu 3. tisíciletí*. In: BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-86213-28-5.

ČERNOUŠEK, Michal. *Psychologie životního prostředí*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-550-5.

DVOŘÁK, Velimír a kol. *Proseč u Skutče. 650 let od první písemné zmínky o Proseči*. Hlinsko. 1999.

EXLER, Petr. *Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4620-2.

FALTYSOVÁ, Helena a František BÁRTA. *Chráněná území ČR, IV: Pardubicko*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2002. ISBN 80-86064-44-1.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy II*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982.

HERYNEK, Pavel, Alena KRÍŽOVÁ a Anežka ŠIMKOVÁ. *Pavel Herynek: šperky, objekty, kresby 1974-2004 = jewellery, objects, drawings 1974-2004: [Muzeum umění Olomouc 15. července - 26. září 2004: katalog výstavy]*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2004. ISBN 80-85227-64-9.

HOLEŠOVSKÝ, Karel a Pavel HERYNEK. *Pavel Herynek: konstrukce a šperky*. Brno: Dům umění města Brna, 1993. ISBN 8070090677.

HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7.

- HORYNA, M. *O smyslu památek a péče o ně*. In BRABCOVÁ, Alexandra (ed.). *Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-86213-28-5. s. 48.
- CHALOUPKA, Otakar. *Teréza Nováková a východní Čechy*. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1963
- KOBETIČ, Pavel. *Osobnosti Chrudimska: (500 osobností chrudimského okresu)*. Chrudim: Okresní muzeum Chrudim, 2002. ISBN 80-902531-8-0.
- KRAUS, Jiří a Ústav pro jazyk český (Akademie věd ČR). *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1351-2.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, VI. díl. Praha, 2004. ISBN 80-85983-12-5.
- LASOTOVÁ, Dáša a Radim BEJLOVEC. *Metodika výuky výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-892-9.
- LÁŠKOVÁ, Veronika, Evžen BÁCHOR a Pardubický kraj (Česko). *Mikroregiony Pardubického kraje 2004*. Pardubice: Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje, 2004. ISBN 80-903403-1-8.
- NORBERG-SCHULZ, Christian, Petr KRATOCHVÍL a Pavel HALÍK. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.
- PATOČKA, Jiří a Eva HEŘMANOVÁ. *Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-347-8.
- PRAŽANOVÁ, Markéta. *Tlak na zkvalitnění výuky architektury a její postavení v rámci výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol*. České Budějovice, 2011. Rigorózní práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3.

ROESELOVÁ, Věra a Robert JEŽDÍK. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8.

ŠOBÁŇOVÁ P. *Ke kořenům projektové metody ve výtvarné výchově: analogie mezi reformními snahami amerických pragmatistů a vývojem výtvarné výchovy*. In: STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana, Petra ŠOBÁŇOVÁ, Timotej BLAŽEK, Jana MUSILOVÁ, Jiří SOSNA a Lucie TIKALOVÁ. *Téma - akce - výpověď: projektová metoda ve výtvarné výchově*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4506-9.

ŠOBÁŇOVÁ, P. *Učitel výtvarné výchovy a internetové zdroje informací*. In: MYSLIVEČKOVÁ, Hana a Veronika JUREČKOVÁ MALIŠOVÁ, ed. *Výtvarná výchova ve světě současného umění a technologií I: využití ICT a dalších nových přístupů ve výtvarné výchově: sborník příspěvků*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3089-8.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3003-4.

ŠVRČEK, O. *Nová média – užitečný nástroj pro výuku výtvarné výchovy*. In: STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana, ed. *Mezi viděním a věděním: Between seeing and knowing: sborník kolokvia doktorského studia oboru Výtvarná výchova pořádaného 9.9.2009 na Katedře výtvarné kultury PF UJEP v Ústí nad Labem*. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2009. ISBN 978-80-7414-152-2.

TOŠOVSKÝ, Václav a Marie Rút KŘÍŽKOVÁ. *Moje Proseč a Thomas Mann*. Svitavy: Trinitas, 2002. ISBN 80-86036-73-1.

ZIKMUNDOVÁ, V. *Nová média a jejich principy v kontextu transformace výukového prostředí předmětu výtvarná výchova*. In: ZIKMUNDOVÁ, Vladimíra, ed. *Rámcový vzdělávací program a výtvarná výchova Symposium ČS INSEA*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004. ISBN 80-7043-504-6.

ZIKMUNDOVÁ, V. *Výtvarná výchova – mezi intimním a veřejným*. In: HORÁČEK, Radek a Jan ZÁLEŠÁK, ed. *Veřejnost a kouzlo vizuality: rozvoj teoretických základů výtvarné výchovy a otázky kulturního vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4722-8.

## Periodika:

FÁK, Jiří. Galerijní aspekt v muzejním programu. *VĚSTNÍK AMG*. Asociace muzeí a galerií ČR, 2020, (1). ISSN 1213-2152.

STARÁ, Kristýna a Zuzana PECHOVÁ. Architektura ve vzdělávání – podpora zapojování architektury a kultury prostředí do výukových systémů. *Výtvarná výchova: časopis pro výtvarnou a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní*. 2015, 6(3-4). ISSN 1210-3691.

## Internetové zdroje:

Alois Metelák | Architekti | Litomyšlský architektonický manuál. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. Copyright © RML, fond č. 78 Metelák Alois [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/architekt/314-alois-metelak>

Architekti ve škole. *Architekti ve škole*. [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: [https://www.architektiveskole.cz/o\\_projektu](https://www.architektiveskole.cz/o_projektu)

Kateřina Šedá. *Kateřina Šedá* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <http://www.katerinaseda.cz>

Kostel sv. Mikuláše. Město Proseč. [online]. Město Proseč, © 2020. [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.mestoprosec.cz/tip-na-vylet/kostel-sv-mikulase>

Natočte s námi zvuky olomoucké synagogy – Muzeum umění Olomouc. *Muzeum umění Olomouc* [online]. Copyright © MUZEUM UMĚNÍ OLOMOUC 2016 [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <http://muo.cz/natochte-s-nami-zvuky-olomoucke-synagogy--1962/>

New York City Map. *Markéta Baňková* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.bankova.cz/marketa/prace/welcome.html>

O muzeu | muzeumdymek.cz. *muzeumdymek.cz /* [online]. Copyright © [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.muzeumdymek.cz/cs/o-muzeu>

O projektu – Příběhy našich sousedů. *Příběhy našich sousedů – Příběhy, které v učebnicích nenajdete* [online]. [cit. 2020-04-30]. Dostupné z: <https://www.pribehynasichsousedu.cz/o-projektu/>

O soutěži. Proseč Terézy Novákové. [online]. Město Proseč, © 2020 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.terezanovakova.cz/cs/o-soutezi>

O stezce. Planetární stezka. [online]. Město Proseč, © 2020. [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.planetarnistezka.cz/cs/o-stezce>

PASTOROVÁ, M. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura. *Metodický portál RVP - Modul Články* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/43/POJETI-VYTVARNE-VYCHOVY-V-RAMCI-VZDELAVACI-OBLASTI-UMENI-A-KULTURA.htm/>

Proseč – Wikipedie. [online]. [cit. 2020-03-20] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Prose%C4%8D>

Proseč opravuje starou školu. *Chrudimský deník - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: [https://chrudimsky.denik.cz/zpravy\\_region/prosec-opravuje-starou-skolu-20160221.html](https://chrudimsky.denik.cz/zpravy_region/prosec-opravuje-starou-skolu-20160221.html)

Skupina Ládví || A2 – neklid na kulturní frontě. *A2 – neklid na kulturní frontě* [online]. Copyright © 2005 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2007/6/skupina-ladvi>

Sociální architektka Kateřina Šedá: Nechci popisovat, chci měnit - *Novinky.cz. Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu* [online]. Copyright © 2003 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/socialni-architektka-katerina-seda-nechci-popisovat-chci-menit-251562>

ŠUDOMOVÁ, Leona. *PROJEKT „VRACÍME SE DOMŮ, VRACÍME SE KE KOŘENŮM“* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: [http://www.bystre.cz/images/IC/MOS/Vracime\\_se\\_domu\\_vracime\\_se\\_ke\\_korenium.pdf](http://www.bystre.cz/images/IC/MOS/Vracime_se_domu_vracime_se_ke_korenium.pdf)

UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity: UNESCO. [online]. [cit. 2020-03-16] Dostupné z: [http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL\\_ID=13179&URL\\_DO=DO\\_TOPIC&URL\\_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html)

### **Jiné zdroje:**

Katalog z výstavy *Okouzlení krajinou* galerie Caesar Olomouc

### **Zdroje obrázků:**

Veškerá obrazová dokumentace pochází z osobního archivu autorky práce.



## Anotace

Jméno a příjmení:	Denisa Rychová
Katedra:	Výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Petra Šobáňová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Výtvarné aktivity inspirované regionální tematikou Prosečska
Název v angličtině:	Art activities inspired by the regional theme of Proseč
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá začleněním tematiky regionu Základní školy Proseč do výuky výtvarné výchovy na 2. stupni ZŠ. Teoretická část práce přibližuje soudobé podoby výtvarné edukace žáků na 2. stupni ZŠ, formy zprostředkování regionálního kulturního dědictví a charakteristiku regionu Prosečska. V didaktické části práce jsou představeny výtvarné aktivity inspirované prosečským regionem, z nichž byla část realizována na místní škole.
Klíčová slova:	region, regionální kulturní dědictví, Prosečsko, výtvarná aktivita, výtvarná edukace
Anotace v angličtině:	This thesis is about the integration of the Proseč region's themes into art education in upper primary school in Proseč. The theoretical part describes the contemporary forms of art education in upper primary school, cultural heritage and its forms of mediation and also the characteristics of the Proseč region. The didactic part presents art activities inspired by the Proseč region, which some of them were realized at a the local school.
Klíčová slova v angličtině:	region, cultural heritage of region, Prosečsko, art activity, art education
Přílohy vázané k práci:	Obrazová příloha, CD
Jazyk práce:	český

Rozsah práce:	98 stran (119 615 znaků)
---------------	--------------------------